

Life as Destiny and Politics as a Lifestyle: An Analysis of Young People's Narratives on Encountering Life in Sanandaj

Kamal Khaleghpanah (Corresponding author)

Associate Professor, Department of Sociology, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.
kkhaleghpanah@gmail.com

Seyed Afshin Binandeh

PhD student in Sociology of Social Problems in Iran, Faculty of Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran. afshinbinandeh68@gmail.com

Abstract

The acceleration of globalization and the expansion of communication methods have provided young people with the possibility to select new forms of life. This paper aims to explore the life choices and politics of youth, their narratives of blockage and limitations in both individual and collective life, and how they confront their rights, freedoms, pleasures, and hardships related to their bodies. It examines how ethical and value principles in personal and social life encounter contradictions, choices, and value constraints within the hegemonic space of Iranian society. The core focus of this study is on youth's choices, decision-making processes, ethical principles, and values. Grounded in Anthony Giddens' theory of the politics of life, this qualitative research employs narrative interviews with a purposive sample of 24 young individuals from the city of Sanandaj. Thematic analysis of the data yielded five main themes: life as fate, external pressures and inner dreams, absence of a private sphere and its mental desire, the dilemma of ethical value conflicts, and lifestyle as a guideline. The findings reveal an incongruence between values and contextual conditions. Many of these changes and transformations remain subjective and face objective political, economic, and structural social blockages. Contrary to Giddens' theory, in the Iranian context, the politics of life signifies resilience and the ability to live within the gap between objective pressures and subjective expectations while enduring such tensions.

Keywords: Politics of Life, Youth, Cultural and Generational Change, Values, Ethics, Identity

Social Problems of Iran, Vol. 17, No. 2, Summer 2026

Received: 09/03/2026 Accepted: 20/08/2026 Pages 129-169

Extended Abstract

1. Introduction

In recent years, the formation of personal identities and life politics under conditions of globalization has become an important issue in social and cultural studies. In Iran, research on youth has mainly focused on generational change, particularly shifts in values, attitudes, and behaviors, often influenced by Ronald Inglehart's theory of materialist and post-materialist values. However, less attention has been paid to how young people make decisions about their lives, identities, values, and ethical principles within specific social and cultural contexts. To address this gap, the present study draws on Anthony Giddens's concept of life politics, which refers to the choices and decisions through which individuals construct their identities and ways of living in late modernity. It also draws on Ulrich Beck's theory of individualization, emphasizing the increasing responsibility of individuals for constructing their own life trajectories. From this perspective, young people are increasingly required to reflexively negotiate questions concerning identity, relationships, work, family, values, and lifestyle. The study examines these processes among young people in Sanandaj, Iran, where national cultural structures intersect with distinctive Kurdish cultural, social, and political conditions. Young people encounter the simultaneous influence of official cultural norms, local expectations, and globalized cultural flows, creating a context in which life choices and identity formation are continuously negotiated. Accordingly, this study seeks to understand how young people construct their life politics and personal identities, particularly in relation to autonomy, social life, morality, values, bodily practices, and everyday choices.

2. Methodology

This qualitative study employed thematic analysis to explore the lived experiences of young people in Sanandaj. Twenty-four young people aged 20–32, including women and men with diverse educational and marital backgrounds, were selected through purposive sampling to reflect social, economic, and cultural variation. Data were collected through semi-structured, face-to-face interviews lasting approximately 30–45 minutes. The interviews addressed participants' understandings of life, personal limitations, relationships with others, value and ethical conflicts, and choices concerning values and lifestyles. Particular attention was given to participants' biographical narratives and their experiences of constraints, private and public spheres, the body, and personal identity. The data were analyzed using Attride-Stirling's thematic network analysis. Basic themes were identified from participants' narratives and subsequently organized into organizing and global themes. The findings were then interpreted in relation to

Giddens's theory of life politics. To enhance trustworthiness, the study considered credibility, transferability, and confirmability by grounding interpretations in participants' accounts and incorporating diversity in their experiences.

3. Findings

The findings reveal that young people in Sanandaj construct their life politics within a persistent tension between personal aspirations and structural, cultural, and social constraints. Thematic analysis identified four overarching themes: life as destiny, external pressure and inner aspirations, the absence of a private sphere and the desire for it, value and ethical conflicts, and lifestyle as a directive for self-construction. Together, these themes demonstrate the difficulties young people face in developing autonomous and reflexive life projects. The first theme, life as destiny, indicates that many participants experienced their lives as predetermined or imposed rather than as the outcome of autonomous choices. Economic hardship, unemployment, family expectations, and social structures contributed to a sense of limited agency. Participants often described the present as repetitive and constrained while locating their hopes for a better life in the future. This produced an "ideology of waiting," whereby meaningful living is postponed to an anticipated future rather than actively constructed in the present. The second theme, external pressure and inner aspirations, demonstrates that young people encounter both internalized and external constraints. Although participants expressed aspirations for autonomy, these were restricted by economic deprivation, unemployment, gender norms, family expectations, religious traditions, and limited educational, recreational, and occupational opportunities. External constraints were generally more influential than internal self-regulation. Women, in particular, reported restrictions concerning clothing, employment, and acceptable forms of social behavior. Consequently, a significant gap emerged between the identities and lifestyles participants desired and those they could publicly enact.

The third theme concerns the absence of a private sphere and the desire for privacy. Participants described extensive social surveillance, judgment, and interference in decisions concerning marriage, clothing, relationships, and everyday behavior. The boundaries between private and public life were therefore perceived as weak. Virtual spaces sometimes provided an alternative sphere in which young people could express aspects of identity that were difficult to display in everyday settings. Social media thus functioned simultaneously as a source of new aspirations and as a space for negotiating identity under conditions of social control. The fourth theme, value and ethical conflicts, reflects tensions between inherited values and emerging globalized orientations. Participants reported conflicts between traditional and modern values, religious norms and individual autonomy, and older generations' expectations and young

people's aspirations. Exposure to global media and alternative lifestyles increased awareness of different possibilities while intensifying uncertainty and ethical ambivalence. Young people were therefore situated between competing normative systems without always possessing sufficient cultural and institutional resources to reconcile them.

Finally, lifestyle as a directive for self-construction indicates increasing individualization in leisure, relationships, marriage, consumption, and bodily appearance. Young people expressed preferences for greater independence from family and greater control over lifestyle choices. Among women, beauty practices, makeup, and bodily modification emerged as important means of constructing and displaying identity. The body was increasingly treated as a project that could be consciously managed and reconstructed. Nevertheless, these individualizing tendencies remained constrained by family expectations, social norms, economic limitations, and the broader cultural context. Overall, the findings indicate that life politics among young people in Sanandaj is characterized not by complete individual autonomy, but by continuous negotiation between aspirations for self-determination and powerful structural constraints.

4. Conclusion

The findings demonstrate that the everyday life politics of young people in Sanandaj is shaped by a persistent tension between expanding subjective aspirations and limited objective opportunities. Although young people are increasingly exposed to individualistic values, diverse lifestyles, and alternative ways of imagining the self and the future, their ability to realize these possibilities remains constrained by economic, social, familial, cultural, and institutional structures. The study shows that young people experience life through three interconnected conditions: life as coercion, mechanical social existence, and an ideology of waiting. While life is regarded as valuable, everyday existence is often experienced as repetitive, imposed, and beyond individual control. The ideology of waiting reflects the tendency to postpone meaningful living to an anticipated future, making the future both a source of hope and a means of enduring present constraints. Overall, young people in Sanandaj are neither completely passive nor fully autonomous. They continuously negotiate between agency and structure, aspiration and reality, choice and coercion, and present and future. Their life politics is therefore less a politics of unrestricted choice than a politics of negotiating constraints. The central conclusion is that subjective possibilities have expanded more rapidly than objective opportunities, producing a condition in which waiting, adaptation, negotiation, and attempts to preserve and reconstruct the self have become central strategies of everyday life.

Keywords: Politics of Life, Youth, Cultural and Generational Change, Values, Ethics, Identity

زندگی به عنوان تقدیر و سیاست در مقام سبک زندگی: تحلیل روایت جوانان از مواجهه با زندگی در شهر سنندج

کمال خالقیپناه^۱ سیدافشین بیننده^۲

چکیده

سرعت جهانی شدن و گسترش شیوه‌های ارتباطی امکان‌پذیرش شکل جدیدی از زندگی را برای جوانان فراهم آورده است. هدف این مقاله، کاوشی در انتخاب‌ها و سیاست زندگی جوانان، روایت آنان از انسداد و محدودیت‌های خود و زندگی جمعی و همچنین چگونگی مواجهه با حقوق و اختیارات و لذات و دشواری‌های بدن خود است؛ این‌که چگونه در فضای هژمونیک جامعه ایرانی، اصول اخلاقی و ارزشی جوانان در زندگی فردی و جمعی با تناقضات و انتخاب‌ها و تنگناهای ارزشی روبه‌رو می‌شود. این پژوهش در چارچوب مفهومی نظریه سیاست زندگی آنتونی گیدنز و به صورت کیفی همراه با مصاحبه روایتی با نمونه ۲۴ نفری از جوانان شهر سنندج صورت گرفته است. تحلیل یافته‌ها با روش تحلیل مضمون بوده و در نهایت ۵ مضمون اصلی شامل زندگی به عنوان تقدیر، فشار بیرونی و رؤیای درون، غیاب حوزه خصوصی و تمنای ذهنی آن، مخمصه تعارضات ارزشی اخلاقی و سبک زندگی به عنوان دستورالعمل به دست آمد. نتایج بیانگر ناهمسنکی ارزش‌ها در برابر زمینه‌ها و شرایط است. این تغییرات و دگرگونی‌ها در بسیاری موارد ذهنی باقی مانده و به لحاظ عینی و انضمامی با انسدادهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ساختاری مواجه است. بنابراین برخلاف نظریه گیدنز، در زمینه ایران، سیاست زندگی به معنای تاب‌آوری و توانایی زیستن در شکاف میان فشارهای عینی و انتظارات ذهنی و تحمل فشارهاست.

کلیدواژگان: سیاست زندگی، جوانان، تحول فرهنگی و نسلی، ارزش‌ها، اخلاق و هویت.

۱. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران (نویسنده مسئول)

kkhaleghpanah@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
afshinbinandeh68@gmail.com

۱. مقدمه و بیان مسئله

در سال‌های اخیر، بررسی شکل‌گیری هویت‌های شخصی و اتخاذ سیاست‌های زندگی در فضای جهانی شده، به یکی از موضوعات کلیدی و پُرطرفدار در مطالعات اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده است. در این میان، تحلیل گفتمان نسلی و تحولات فرهنگی مرتبط با جوانان، به‌ویژه در ایران، به‌عنوان حوزه‌ای مهم و پُرچالش مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. با این حال، بسیاری از مطالعات انجام‌شده بیشتر در سطح کلی و بدون توجه دقیق به تفاوت‌های منطقه‌ای و ویژگی‌های خاص بافت‌های فرهنگی متنوع کشور انجام شده‌اند که این مسئله می‌تواند باعث کاهش دقت و کاربردی بودن نتایج در زمینه‌های محلی شود. بر این اساس، موضوع اصلی این تحقیق، بررسی رابطه میان شکل‌گیری هویت‌های شخصی در دوره معاصر و اتخاذ سیاست‌های زندگی در بستر جهانی شدن است. این موضوع با تمرکز ویژه بر مفهوم جوانی، تجربه زندگی و انتخاب‌های جوانان مطرح می‌شود. در دهه‌های اخیر، بحث‌های مرتبط با این موضوع در ایران عمدتاً در چارچوب گفتمان نسلی مطرح شده و به بررسی تغییرات ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای نسلی پرداخته‌اند، اما کم‌تر به این پرسش اساسی پاسخ داده‌اند که جوانان در بافت‌ها و شرایط اجتماعی-فرهنگی خاص خود چگونه سیاست زندگی خود را می‌سازند و هویت شخصی‌شان را شکل می‌دهند. عموم کارهای انجام‌شده در این زمینه در ایران برگرفته از نظریات و تحقیقات رونالد اینگلهارت به رشته تحریر درآمده است.

اینگلهارت^۱ تحول فرهنگی جامعه غرب را در قالب تئوری «فرامادی‌گری» بنیان گذاشته است. اولویت‌های ارزشی در غرب از تأکید بر ارزش‌های مادی به تأکید بر ارزش‌های فرامادی تحول می‌یابد (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۸۵). او سعی کرد تا تغییر ارزش‌ها را با توجه به عنصر نسلی مورد بررسی قرار دهد. اصلی‌ترین این مناقشه‌ها، صورت‌بندی موجود در مورد نسل‌ها و نوع رابطه آن‌ها با یکدیگر (تعاملی، تفاوتی و تزامنی) است (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶). اما بحث اساسی که در این تحقیقات واکاوی نشده، این است که جوانان و یا نسل‌های امروزی چگونه درباره زندگی خود، انتخاب‌هایشان و اصول اخلاقی و ارزش‌های خود تصمیم‌گیری می‌کنند؟ مفهومی که ما برای این منظور برگزیده‌ایم، مفهوم "سیاست زندگی" آنتونی گیدنز^۲ است. این مفهوم را گیدنز در پاسخ به این سؤال مطرح می‌کند که مردم در

1. Ronald Inglehart

2. Anthony Giddens

عصر مدرن چگونه وضعیت مدرن را تجربه می‌کنند؟ به اعتقاد او در عصر مدرن "خود" پروژه‌ای است که باید طراحی شود و دیگر همچون گذشته، سنت‌ها و عادات آن را شکل نمی‌دهند. این مسئله زمینه را برای احساس پوچی و ایجاد شک و تردیدهای جدی فراهم‌تر می‌کند، ولی درعین حال امکان برنامه‌ریزی و انتخاب سبک زندگی را نیز مهیا می‌سازد. در مجموعه مباحث سیاست زندگی‌گیدنز، این مضمون به عنوان سیاست انتخاب، سیاست شیوه زندگی و سیاست تصمیم‌گیری‌هایی که هویت شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، به طور جدی دنبال شده و به نوعی جوهره حرکت او از سیاست رهایی‌بخش به سیاست زندگی است. حرکت از نگرشی عام که قبل از هر چیز معطوف به آزادسازی افراد و گروه‌ها از قیدوبندهایی است که آن‌ها را از دست‌یابی به فرصت‌های موجود در زندگی‌شان باز می‌دارد؛ به سیاستی «که مبتنی بر فرد و علایق و منافع او است» (گیدنز، ۱۳۹۴: ۲۹۵).

اما مسئله ما در رابطه با جوانان در چهارچوب مباحثی قرار می‌گیرد که در دهه‌های اخیر در ایران تحت عنوان تحول فرهنگی و دگرگونی نسلی از آن‌ها یاد می‌شود (آزاد ارمکی و غفاری، ۱۳۹۲). بدین معنی که نسل‌های جوان امروزی در زندگی خود خواهان ارزش‌های مادی و فرامادی از قبیل کیفیت زندگی، فردیت بخشی و آزادی‌های فردی هستند اما نقطه مغفول در این مطالعات آن است که به این پرسش اساسی پاسخ نداده‌اند که جوانان و نسل‌های امروزی در فضای هژمونیک جامعه ایرانی، چگونه درباره زندگی، انتخاب‌ها، اصول اخلاقی و ارزش‌های خود تصمیم‌گیری می‌کنند؟ پژوهش حاضر این سؤال را راهنمای اصلی خود قرار می‌دهد.

اساس نظری پژوهش ما بر این توضیح استوار است که روزگاری در جامعه ماقبل مدرن، چنین انتظار می‌رفت که سرنوشت فرد از طریق بخت، یعنی جایگاهی که او در آن متولد می‌شود تعیین می‌شود، امروزه جریان زندگی بسیار منعطف‌تر و بازتر تصور می‌شود، هرچند با توجه به تلاش‌های خود فرد و نه بافت و خیزهای بخت و اقبال او (بک، ۱۹۹۲: ۱۳۵). آشکال سنتی غلبه بر تشویش و ناامنی، خانواده، ازدواج و نقش‌های مردانه، زنانه روبه‌زوال‌اند و افراد باید برای خلق تقاضاهای جدید برای نهادهای اجتماعی همچون نهادهای آموزشی، مشاوره‌ای، درمانی و سیاسی به خود اتکا کنند (بک، ۱۹۹۲: ۱۵۳).

بنابراین فردی شدن متضمن افزایش تقاضاهای جدید در مردم و درعین حال در انتخاب‌های آنان است که به‌ویژه در رابطه با مسائلی همچون هویت جنسی، روابط شغلی

و خانوادگی، روزه روز نیازمند به کار بستن پیوسته و فراوان تأمل درباره ماهیت سیر زندگی فرد و آینده آن است. بر همین اساس، با توجه به این که شهر سنندج، به عنوان مرکز استان کردستان، دارای ویژگی های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی خاصی است که به طور مستقیم بر زندگی و سیاست های جوانان آن تأثیر می گذارد، لازم است به پیچیدگی ها و تضادهای فرهنگی موجود در این منطقه نیز توجه کرد. ساختارهای هژمونیک فرهنگی غالب در ایران، همراه با محدودیت ها و فشارهای اجتماعی که در چارچوب این هژمونی اعمال می شود، در ترکیب با تأثیرات جهانی شدن و گسترش دسترسی به جریان های فرهنگی فراملی، شرایطی پیچیده و گاه متناقض را برای جوانان سنندج رقم زده است. این جوانان در مواجهه با الزامات فرهنگی رسمی، انتظارات اجتماعی بومی و نیز الگوهای فرهنگی جهانی، با چالش هایی روبه رو هستند که فرآیند شکل گیری هویت و انتخاب سبک زندگی را تحت تأثیر قرار می دهد و کم تر در مطالعات ملی به طور ویژه به آن پرداخته شده است.

لذا در این پژوهش سعی شد به فهم سیاست زندگی جوانان شهرستان سنندج دست یافته و به این سؤالات پاسخ داده شود که روایت جوانان از سیاست زندگی و شناسایی مضامین بنیادی در باب هویت شخصی، زندگی اجتماعی، اخلاق و طبیعت چگونه است؟ روایت جوانان از محدودیت ها، اختیارات و مرزهای خود و زندگی جمعی چیست و چگونه است؟ روایت جوانان از حقوق و اختیارات، لذا نذ و دشواری های بدن خود چگونه است؟ روایت جوانان از اصول اخلاقی حاکم و حاضر در زندگی فردی و اجتماعی خود چگونه است؟ و روایت جوانان از ارزش ها، تناقض ها، انتخاب ها و تنگناهای ارزشی چیست؟

با این حال، مسئله بر سر مفصل بندی سیاست زندگی در زمینه ای مشخص به نام جامعه ایران است و همچنین تمایزها و تفاوت هایی که زمینه ای به نام کردستان به عنوان شرطی فرهنگی-سیاسی در این زمینه کلی تر ایجاد می کند. مسئله در اینجا این است که این فضای محلی چگونه در بازساخت سیاست زندگی سهیم است. بنابراین منازعه بر سر سیاست زندگی نمی تواند در خلأ صورت بگیرد بلکه در درون منازعه ای عام تر قرار می گیرد، منازعه بر سر جوانی در ایران. مسئله قلمرو ملی در ایران و آن پروژه هژمونیک که سیاست زندگی در ارتباط با آن مشکل می گیرد، چیزی است که آن را «فانتزی های ایدئولوژیک» نامیده اند، یعنی جایگزین کردن تصورات انتزاعی با روابط واقعی (آقاخانزاده، ۸۴: ۱۴۰۰).

لذا مواجهه جوانان در این قلمرو خاص، همچنین مواجهه با این فضای ایدئولوژیک است که منطقی کلی گرایانه را به زندگی تحمیل می کند؛ اما درباره کردستان، به این حاشیه پُرمناقشه

که از یک سو به لحاظ ذهنی همواره گشوده و از سوی دیگر به لحاظ عینی همواره در معرض انسداد است، باید بدبینی امنیتی حاکمیت را نیز افزود؛ بدبینی ای که در کنار منطق کل گرا و یکپارچه حاکمیت عمل می کند. پیامد این وضعیت، شکل گیری نوعی سیاست بدبازنمایی است که جوانان کرد ناگزیرند در شرایطی نابرابر و ناعادلانه با پیامدهای عینی و ذهنی آن مواجه شوند.

درنهایت، این پژوهش تلاش دارد نشان دهد که چگونه جوانان سنندج، در میانه فشارهای هژمونیک فرهنگی، بازنمایی های ایدئولوژیک و سیاست های سرکوبگرانه، با محدودیت ها و تناقض هایی روبه رو هستند که نه تنها انتخاب های زندگی شان را محدود می کند، بلکه امکان شکل گیری هویت های آزاد و خودآگاه را نیز به شدت تضعیف می کند. این وضعیت نمایانگر چالش های عمیق و ساختاری است که در بستر جامعه ای با تضادهای سیاسی و فرهنگی گسترده وجود دارد و ضرورت بازنگری جدی در سیاست گذاری های فرهنگی و اجتماعی را به روشنی گوشزد می کند.

۲. چارچوب مفهومی: مدرنیته بازانديشانه و سياست زندگي

دستگاه نظری این پژوهش بر مباحث مرتبط با مدرنیته متأخر و مدرنیته بازانديشانه استوار است و از این دیدگاه ها برای تحلیل تغییرات اجتماعی و فرهنگی، به ویژه تغییرات ارزشی و تأثیر آن ها بر زندگی شخصی افراد بهره می گیرد. هدف پژوهش، شناسایی و تبیین بینش های نظری مرتبط با چگونگی تأثیر این تغییرات بر نحوه شکل گیری و بازانديشی افراد درباره زندگی شخصی، انتخاب ها و ارزش های خود است.

به طور کلی، آثار آنتونی گیدنز و اولریش بک در شکل دهی به علاقه جدید به آنچه تحت عناوین مدرنیته «بازانديشانه، متأخر، پیشرفته، ثانویه، مطرح شده است مؤثر بوده است» (هیفی، ۱۳۹۶: ۸۵).

مدرنیته، نظامی پسانستی است که به واسطه تغییر، نوآوری و پویایی مشخص می شود (بارکر، ۱۳۹۱: ۳۴۱). برای آن که مدرن باشیم، باید خود را در محیطی ببینیم که به ما وعده، ماجراجویی، قدرت، لذت، رشد و تغییر خویشتن و جهانمان را می دهد و در همین حین، به تخریب هر چیزی که داریم، هر آنچه می دانیم و همه بودن ما را تهدید می کند پردازیم

1. Brian Heaphy

2. Chris Barker

(باومن، ۱۵:۱۹۸۲، به نقل از بارکر، ۱۳۹۱). علایق کلیدی در نظریه جدید مدرنیته، با علایق نظریات پست مدرن درباره زندگی همراه با عدم قطعیت، احتمال و فرارفتن از دوگانگی‌هایی که تاکنون در تفکر اجتماعی وجود داشته است (مانند ساختار/ عاملیت، سلطه/ آزادی و غیره) هم‌پوشانی دارد. اما برخلاف پسامدرن‌ها، در مقابل نظریه مدرنیته متأخر متمایل به مباحثی از این دست است: پیشرفت‌های اجتماعی رادیکال؛ پیکربندی مجدد و مرتبط امر محلی و امر جهانی؛ شکل‌دهی بی‌طرفانه مسائل نهادی و فردی؛ ظهور گرایش‌ها و عاملیت‌های جهانی جدید در تجربه؛ عاملیت و سیاست در تنظیمات «پسارهایی بخشی».

نظریه جدید مدرنیته و به‌ویژه نظریه گیدنز، موضوع عاملیت را به شیوه‌ای مقتدرانه از طریق نظریه‌پردازی بازاندیشی عمده (یا خودآگاهی) دوره کنونی مدرنیته، مجدداً معرفی نموده است (هیفی، ۱۳۹۶:۱۰۸).

مدرنیست‌ها ایمان خوش‌بینانه‌ای را به قدرت علم، عقلانیت و صنعت در تغییر روبه‌بهبود جهان به نمایش گذاشته‌اند؛ چنین مدرنیستی چندان هم فرهنگ قطعیت نیست، بلکه پویایی مدرنیته بر بازبینی مداوم دانش تکیه دارد. بنیاد نهادهای مدرن بر شک استوار است. همه دانش به مثابه فرضیه‌ای که به روی بازبینی گشوده است (گیدنز، ۱۹۹۱).

درواقع گیدنز مدرنیسم را نوعی فرهنگ «ریسک» می‌داند- به‌زعم وی، این به معنای آن نیست که زندگی مدرن پُریسک‌تر است، بلکه به این مطلب اشاره می‌کند که محاسبه ریسک در تفکر استراتژیک نهادها و زندگی مردم عادی نقشی محوری یافته است. برخلاف سنت، مدرنیسم به تغییر، برنامه‌ریزی زندگی و بازاندیشی ارزش می‌نهد. در بستر سنت، خود هویتی اساساً پرسش از موقعیت اجتماعی است درحالی‌که برای فرد مدرن خود یک «پروژه بازاندیشانه» است؛ یعنی فرآیندی که به موجب آن خود-هویتی به واسطه انتظام بازاندیشانه «روایت‌های خود» شکل می‌گیرد (گیدنز، ۱۹۹۱:۲۲۴، به نقل از پارکر، ۱۳۹۱). اما این پروژه بازاندیشانه در هر حوزه‌ای و در رابطه با هر مسئله‌ای همواره زمینه‌مند خواهد بود و در اینجا آنچه این پروژه را مشروط می‌کند فضای هژمونیک جامعه ایرانی و فضای به حاشیه رانده شده کردستان است.

فرایند جهانی‌شدن زمینه فضایی و زمانی جدیدی است برای اندیشیدن درباره توسعه نظام‌های دارای مرجعیت درونی. ظهور نظام‌های جهانی سرتاسر جامعه بشری را درمی‌نورد و یکپارچه می‌کند و یکی از دلایل این امر پدید آمدن خطرهای سرتاسری بدفرجامی است که هیچ جنبنده‌ای روی کره زمین از آن در امان نیست (گیدنز، ۱۳۹۴:۳۱۵).

گیدنز لازمه جهانی شدن را همیاری و وابستگی روزافزون می‌داند. هر روز نهادهای جدید و "از جا کنده شده"،^۱ جنبه‌های مختلف زندگی روزمره را شکل داده و همین نهادها هستند که رابطه مابین امر محلی و امر جهانی هستند. گیدنز جهانی شدن را تحکیم مدرنیته می‌داند. به اعتقاد او، دانه‌های جهانی شدن اساساً با آب مدرنیته رشد می‌کند. او مدرنیته را «گردونه عظیم» می‌خواند و جهانی شدن را «گردونه از کنترل خارج شده».^۲ گردونه‌ای که هر کس در برابرش مقاومت کند خرد می‌شود، این تریلی رها شده به پیش می‌تازد و دیگر هیچ‌کس توان مقابله و رؤیاری با آن را ندارد. همین تمثیل نشان می‌دهد که به اعتقاد گیدنز جهانی شدن فرآیندی تناقض آمیز و نابرابر و سرشار از خطر و فرصت است. جهانی شدن از نظر او ترکیبی از اضطراب و رهایی و آمیزه‌ای از آزادی (مثلاً برای زنان) و عدم اطمینان‌ها (مثل بحران هویت) است (همان منبع: ۴۳).

در این فضای نظری، کلیت زندگی به موضوعی برای بازاندیشی تبدیل می‌شود که شامل هویت، بدن، گرایش جنسی، خود و سبک زندگی است. بازگشت به بدن، جستجوی تازه‌ای برای هویت‌یابی آغاز می‌کند و مسئله «مالکیت» بدن به عنوان یک موضوع مستقل مطرح می‌شود که با نظام‌های مجرد و مفهوم بازتابی «خود» درگیر است. در سیاست زندگی، بحث این است که فرد چگونه باید انتخاب‌های مربوط به توسعه بدنی را در برنامه‌ریزی زندگی‌اش وارد کند و همچنین چه کسی باید اختیار تولیدات و اجزای بدن را داشته باشد (گیدنز، ۱۳۹۴: ۳۰۴-۳۰۶).

در این فضای اجتماعی، هویت شخصی امروزی نوعی دستاورد بازتابی است. روایتی که برای هویت شخصی خویش در نظر می‌گیریم الزاماً باید در ارتباط با تغییرات سریع زندگی اجتماعی (به مقیاس محلی و جهانی) شکل بگیرد، دگرگون شود و به طور بازتابی استحکام یابد. فرد باید اطلاعات حاصل از انواع تجربیات با واسطه را چنان با مسائل محلی در هم بیامیزد که در نهایت امر بتواند طرح‌های آینده را به طریقی منسجم و معقول با تجربیات گذشته مرتبط سازد. سیاست زندگی از این منظر با بحث‌ها و مخالف خوانی‌های ناشی از طرح بازتابی «خود» ارتباط می‌یابد (گیدنز، ۱۳۹۴).

در این دیدگاه مفهومی، بدن دیگر صرفاً یک موجودیت فیزیولوژیکی ثابت نیست، بلکه تحت تأثیر بازتابندگی عصر تجدد قرار گرفته است. بدن مانند «خود» به مکانی برای

1. Disembedded

2. runaway juggerment

کنش‌های متقابل و تجدید انتساب‌ها تبدیل شده که فرایندهای بازتابی را به دانش‌های تخصصی منظم پیوند می‌دهد. بدن به‌نوعی رهایی یافته و این رهایی زمینه‌ساز بازسازی بازتابی آن است. امروزه در فضای مفهومی بین بدن و محیط، کتاب‌ها و راهنماهایی دربارهٔ بهداشت، رژیم غذایی، ورزش، بدن‌سازی و مسائل زناشویی بسیار رایج شده‌اند. با این حال، پرسش از سیاست فرد برای زندگی شدیداً تحت تأثیر برداشت‌های قدرت از «زندگی» است که هم موضوعی اخلاقی و هم سیاسی است و ابژهٔ برنامهٔ قدرت و سرمایه و بنابراین محل نزاع محسوب می‌شود. در رابطه با جامعهٔ ایرانی، جوانان همواره متهم به تخطی از بنیان‌های ارزشی‌ای هستند که فضای هژمونیک را شکل می‌دهد. در این چارچوب سیاست زندگی جوانان سیاستی سرشار از منازعه خواهد بود.

این پژوهش به تحلیل روایت جوانان از مواجهه‌شان با زندگی و امکان سیاست زندگی می‌پردازد؛ مفهومی که آنتونی گیدنز آن را به‌عنوان بازاندیشی و ساختاردهی زندگی در دوران مدرنیته متأخر معرفی می‌کند. جوانان ایرانی در فضایی پیچیده و دوزیست قرار دارند؛ جایی که مدرنیته با تمام اشکال نوآورانه و پویای خود، در کنار اقتدارهای سنتی که هنوز حضور دارند، زندگی آن‌ها را شکل می‌دهد. مطالعات پیشین، به‌ویژه بر اساس نظریهٔ ارزش‌های اینگلهارت، نشان داده‌اند که جوانان ایران خواهان هر دو نوع ارزش‌های مادی و فرامادی هستند، اما این پژوهش به بررسی عمیق‌تر کیفیت این خواستن‌ها، انتخاب‌ها و چالش‌های پیش‌روی آن‌ها می‌پردازد. با توجه به تغییرات فرهنگی، آموزشی، تکنولوژیکی و ساختاری، هویت شخصی جوانان در ایران دچار تحولی عمیق شده است؛ هویتی که هم‌زمان در تعامل پویا و گاه متناقض با ساختارهای اجتماعی قرار دارد و موجبات تعارضات ارزشی، اضطراب‌های هویتی و ناامنی وجودی را فراهم می‌آورد. در این شرایط، مفهوم «خود» و پیوند آن با بدن به‌عنوان محور اصلی روایت هویتی جوانان مطرح می‌شود. زمانی که این پیوند به دلیل فشارهای اجتماعی و فرهنگی گسسته شود، «خود کاذب» شکل می‌گیرد که گیدنز آن را با شرمساری و ترس از رهاشدگی و تنهایی مرتبط می‌داند.

فرایند بازاندیشی هویت، به‌ویژه در لحظات سرنوشت‌ساز زندگی، جوانان را وادار می‌کند تا برای بازسازی هویت خود به نظام‌های سنتی، بنیادگرایانه و پاسخ‌های کارشناسی مراجعه کنند؛ درحالی‌که این بازاندیشی دائماً با تنش‌هایی چون یکپارچگی در برابر چندگانگی، فردگرایی در برابر جمع و اقتدار در برابر تزلزل مواجه است. درنتیجه، زندگی جوانی به عرصه‌ای پُر از تضاد، چالش و تصمیم‌گیری‌های پیچیده در چارچوب سیاست زندگی تبدیل شده

است؛ سیاستی که به معنای ساختاردهی فعال و بازتابی زندگی در مواجهه با تغییرات سریع اجتماعی و فرهنگی است. این پیچیدگی‌ها و دشواری‌ها هم‌زمان فرصت‌هایی برای رشد و تحول و ریسک‌هایی برای شکست و سردرگمی در مسیر ساخت هویت شخصی به همراه دارند.

۳. پیشینه تجربی

علیرغم اهمیت غیرقابل انکار جایگاه جوانان در تداوم و تغییرات فرهنگی، شناخت چندانی از زیست روزمره این قشر در دسترس نیست و از همین رو، بخش مهمی از مطالعات انجام‌شده پیرامون جوانان بر دو مفهوم «سبک زندگی» و «مطالعات نسلی» متمرکز بوده است. در این میان، برخی پژوهش‌ها سبک زندگی را در نسبت مستقیم با هویت‌یابی جوانان بررسی کرده‌اند. برای مثال، تاج‌بخش و گودرزی (۱۴۰۲) با پیمایش در بین ۴۰۰ نفر از جوانان استان آذربایجان غربی نشان داده‌اند که چگونگی گذران اوقات فراغت و سبک زندگی، بر هویت‌یابی و تعریف سوژگی جوانان اثر مستقیم دارد. در امتداد این رویکرد، عباسی مقدم و همکاران (۱۴۰۰) نیز با بررسی رابطه میان سبک زندگی، سواد رسانه‌ای و هویت اجتماعی در میان کارکنان اداره کل ورزش و جوانان کشور، به این نتیجه رسیده‌اند که سبک زندگی با هویت اجتماعی رابطه‌ای مستقیم و معنادار دارد و سواد رسانه‌ای نیز در این میان نقش اثرگذار دارد. این دسته از پژوهش‌ها، سبک زندگی را نه صرفاً مجموعه‌ای از انتخاب‌های فردی، بلکه عرصه‌ای برای بازنمایی و شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان تلقی می‌کنند. در سطحی کلان‌تر، برخی مطالعات به تغییرات تاریخی و زمینه‌های ساختاری سبک زندگی جوانان پرداخته‌اند. ذکایی (۱۴۰۱) با تکیه بر پیمایش‌های بزرگ‌مقیاس و اسناد موجود، تغییرات ارزش‌ها و سبک زندگی جوانان ایرانی را در نیم‌قرن اخیر بررسی کرده و نشان داده است که این تحولات در بستر فرایندهایی چون به‌کارگیری الگوهای توسعه غربی، تفکیک اجتماعی، منازعات گفتمانی و ایدئولوژیک و نیز جهانی‌شدن قابل فهم است. از سوی دیگر، شیرکرمی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در بررسی جامعه ایرانی و چالش‌های سبک زندگی جدید، بر پیامدهایی مانند افزایش سن استقلال و تشکیل خانواده، بحران هویت، کاهش کیفیت زندگی، تغییرات در اشتغال، کاهش پیوندهای بین‌نسلی و گسترش شکاف نسل‌ها تأکید کرده‌اند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که سبک زندگی جدید تنها در سطح رفتارهای فردی قابل مشاهده نیست، بلکه با دگرگونی‌های ساختاری و نسلی نیز پیوند خورده است.

در کنار این مطالعات، برخی پژوهش‌ها به نسبت میان سبک زندگی و سیاست‌گذاری فرهنگی پرداخته‌اند. شفیعی (۱۳۹۲) در پژوهش «جنسیت و چالش‌های سیاست‌گذاری فرهنگی سبک زندگی در ایران» نشان داد که سیاست‌های فرهنگی موجود، با وجود تغییرات گسترده جهانی و داخلی، همچنان از انعطاف لازم برخوردار نیستند و با واقعیت‌های زندگی روزمره همخوانی کافی ندارند. از نگاه این پژوهش، تمرکز سیاست‌ها بر الگوهای ثابت، به‌ویژه در چارچوب گفتمان حجاب و عفاف، موجب شکل‌گیری نوعی فاصله میان سیاست رسمی و تجربه زیسته شده است.

در میان پژوهش‌های خارجی نیز، نتایج تحقیق پرات^۱ و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد که شبکه اجتماعی فیس‌بوک می‌تواند ترجیحات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی کاربران را بازنمایی و در نتیجه بر سبک زندگی و هویت اجتماعی آن‌ها اثر بگذارد. از نگاه این پژوهش، نمایش علایق و الگوهای تعاملی کاربران در فضای شبکه، به تدریج نوعی «الگوی زیست» و خودبازنمایی را شکل می‌دهد (پرات و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین، مطالعه نیکزیچ^۲ و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد که بازآفرینی هویت در محیط شهری نیازمند یک پارادایم جدید است؛ پارادایمی که در آن سبک زندگی مطلوب، از مسیر معماری و طراحی شهری تولید و بازتولید شود. در این چارچوب، محیط شهری جدید می‌تواند به شکل مستقیم سبک زندگی جدیدی ایجاد کند که هویت افراد از طریق آن بازتولید می‌شود (نیکزیچ و همکاران، ۲۰۲۱).

در همین راستا، مطالعه برونر^۳ و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که هویت اجتماعی افراد تا حدی از طریق سبک زندگی شکل می‌گیرد و بر کنش‌های جمعی مانند رفتار تیمی، عملکرد تیمی و تقویت رفتار گروهی جوانان اثرگذار است؛ به‌ویژه، رشد سبک زندگی ورزش محور می‌تواند زمینه تقویت مشارکت و هم‌راستایی گروهی را فراهم کند (برونر و همکاران، ۲۰۱۷).

مطالعات پیشین عمدتاً بر تبیین وضعیت سبک زندگی و روند تحول ارزش‌ها در میان نسل‌های مختلف و بررسی پیوند میان تغییرات نسلی و تغییرات ارزشی تمرکز داشته‌اند. با این حال، شکاف موجود در ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که فرآیند تصمیم‌گیری جوانان امروزی در ابعاد حیات، انتخاب‌های فردی و اصول اخلاقی به‌اندازه کافی مورد واکاوی قرار نگرفته است.

1. Preat

2. Nikezic

3. Bruner

پژوهش حاضر در پی آن است تا با تکیه بر دستاوردهای پیشین، ابعاد مختلف کنشگری جوانان را تحلیل کند؛ این تحلیل شامل بررسی سازوکارهای انتخاب، فرآیند تعریف هویت و الگوهای سبک زندگی است. علاوه بر این، پژوهش حاضر می‌کوشد چگونگی تأثیر ارزش‌های مادی و فرامادی بر انتخاب‌ها و تصمیم‌های جوانان را بررسی کند و نشان دهد که این ارزش‌ها چگونه در شکل‌گیری هویت، سبک زندگی و نحوه مواجهه آنان با مسائل و موقعیت‌های مختلف زندگی بازتاب می‌یابند.

۴. روش‌شناسی

پژوهش حاضر در چهارچوب سنت کیفی با روش تحلیل مضمون برای تفسیر جهان زیسته شده سوژه‌ها انجام شد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری هدفمند است، نمونه‌ها به واسطه محقق از میان جوانان شهر سنندج انتخاب شده‌اند. کوشش شده از تمام مناطق شهر سنندج نمونه انتخاب شود تا پراکندگی و ویژگی‌های مختلف جامعه هدف، اعم از پایگاه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی متعدد را دربرگیرد و صرفاً با نمونه‌هایی با پایگاه و ویژگی‌های مشترک مصاحبه نشود. نمونه‌ها به صورت حضوری و از میان جوانان ۲۰ تا ۳۲ سال شهر سنندج برگزیده شده‌اند. نمونه‌گیری اولیه شامل یافتن فضاها و جوانان (پاتوق‌ها) در شهر سنندج که به صورت مشخص دارای ویژگی پدیدۀ مورد نظر ما بودند، شد. در مرحله بعد از میان نمونه‌های اولیه به شیوۀ کاملاً هدفمند اقدام به نمونه‌گیری شد. در ادامه پس از انتخاب مصاحبه‌شوندگان، هر زمان و مکانی را که خود این افراد مناسب‌تر می‌دانستند برای انجام مصاحبه انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختارمند بهره برده شد و هر مصاحبه اغلب زمانی مابین ۳۰ الی ۴۵ دقیقه طول می‌کشید.

همچنین پرسش‌های تحقیق در جریان مصاحبه اعم بود از: روایت خود از مفهوم زندگی را بیان کنید؟ در زندگی شخصی با چه محدودیت‌هایی روبه‌رو هستید؟ در زندگی شخصی رابطه خود با دیگری را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ در زندگی خود با چه تناقضات و تعارضات ارزشی و اخلاقی روبه‌رو هستید؟ و چه ارزش‌ها و سبک زندگی را برای برنامه‌ریزی زندگی‌تان برمی‌گزینید؟ به صورت کلی پرسش‌ها مربوط به چگونگی‌ها بود، به‌ویژه چگونگی زیستن و چگونگی تصمیم‌گیری در قبال زندگی. برای این کار ما سعی در بازسازی خود داریم، مسیری که فرد در فرایند آن زندگی‌نامه خود را می‌سازد.

بر اساس الگوی گیدنز ما در این میدان مطالعاتی خاص یعنی سندج به مقولات تحلیلی زندگی، محدودیت‌ها، تعارضات ارزشی و اخلاقی، حوزه خصوصی و عمومی و اشکال بازسازی‌گرایی بدن و هویت شخصی پرداختیم، میدانی که گاهی تجربه‌های بیانی را غیرقابل روایت می‌کند.

برای تحلیل داده‌های حاصل از روایات مصاحبه‌شونده‌ها، از روش تحلیل مضمونی اترید-استرلینگ استفاده گردید. در ادامه پژوهش، با توجه به مضامین استخراج شده از داده‌های اولیه، مضامین به صورت تئوری بسط و تشریح گردیده و بر اساس نقل قول‌هایی مستقیم از بیانات مصاحبه‌شونده‌ها مضامین پایه استخراج شده و سپس ضمن ترکیب و تلخیص مضامین پایه مضامین سازمان‌دهنده شکل یافته و در نهایت مضمون یا مضامینی فراگیر تعیین گردیده و توضیحی نظری برای این مضامین فراگیر ارائه شد (اترید-استرلینگ، ۲۰۰۱). برای اطمینان از کیفیت و اعتبار پژوهش، معیارهای کلیدی شامل اعتبار، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری به دقت مورد توجه قرار گرفتند. اعتبار یا باورپذیری به میزان اطمینان از واقعی بودن یافته‌ها برای شرکت‌کنندگان اشاره دارد؛ به همین دلیل، گفتار دقیق و کامل شرکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها ثبت شد و تحلیل داده‌ها بر اساس این متون انجام گرفت تا اطمینان حاصل شود که نتایج بازتاب‌دهنده تجربیات واقعی آنان است. انتقال‌پذیری به قابلیت تعمیم نتایج پژوهش به زمینه‌ها و گروه‌های مشابه اشاره دارد و در این تحقیق با توجه به تنوع روایت‌های گردآوری شده، می‌توان فرض کرد که این یافته‌ها می‌توانند نماینده بخشی از تجربیات جوانان در جامعه باشند.

همچنین، تأییدپذیری به معنای پرهیز از هرگونه سوگیری پژوهش‌گر در فرایند تحلیل و نتیجه‌گیری است. پژوهش‌گر با توجه دقیق به داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها و تلاش برای تحلیل عینی، سعی کرده است تا تحلیل‌ها و برداشت‌ها را به‌دوراز پیش‌داوری‌های شخصی شکل دهد. علاوه بر این، یافته‌ها با برداشت‌های مشارکت‌کنندگان تطبیق داده شده‌اند تا از صحت و دقت تحلیل‌ها اطمینان بیشتری حاصل شود و بدین ترتیب اعتبار کلی پژوهش ارتقا یابد. این رویکرد جامع در ارزیابی کیفیت پژوهش، زمینه‌ساز اطمینان از قابلیت اعتماد و ارزشمندی نتایج تحقیق است. مشخصات جمعیتی مشارکت‌کنندگان، از جمله جنس، سن، میزان تحصیلات و وضعیت تأهل، در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول شماره ۱: مشخصات کلی مصاحبه‌شوندگان

کد	جنس	سن (سال)	میزان تحصیلات	وضعیت تأهل
۱	مؤنث	۲۰	دیپلم	مجرد
۲	مؤنث	۲۱	دیپلم	مجرد
۳	مؤنث	۲۴	کارشناسی	مجرد
۴	مؤنث	۲۵	کارشناسی	مجرد
۵	مؤنث	۲۷	کارشناسی	متأهل
۶	مؤنث	۲۲	کاردانی	مجرد
۷	مؤنث	۲۶	دیپلم	متأهل
۸	مؤنث	۲۸	کارشناسی	مجرد
۹	مؤنث	۳۰	کارشناسی	متأهل
۱۰	مؤنث	۳۱	کارشناسی	متأهل
۱۱	مذکر	۲۲	دانشجو	مجرد
۱۲	مذکر	۲۴	کارشناسی	مجرد
۱۳	مذکر	۲۹	کارشناسی	متأهل
۱۴	مذکر	۳۲	کارشناسی ارشد	مجرد
۱۵	مذکر	۲۷	دیپلم	مجرد
۱۶	مذکر	۲۵	کاردانی	مجرد
۱۷	مذکر	۲۲	دانشجو	مجرد
۱۸	مذکر	۲۸	کارشناسی	متأهل
۱۹	مذکر	۳۰	کارشناسی	متأهل
۲۰	مذکر	۲۴	کارشناسی	مجرد
۲۱	مذکر	۳۱	کارشناسی ارشد	متأهل
۲۲	مذکر	۲۵	کارشناسی	مجرد
۲۳	مذکر	۲۴	کارشناسی	مجرد
۲۴	مذکر	۲۹	کارشناسی	مجرد

۵. یافته‌ها

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، پرسش‌های این نوشتار مربوط به چگونگی‌هاست، به‌ویژه چگونگی زیستن و چگونگی تصمیم‌گیری در قبال زندگی. این کار، نیازمند بازسازی خود

است؛ مسیری که فرد در فرایند آن زندگی نامه خود را می سازد. بر اساس الگوی گیدنز، در این میدان مطالعاتی خاص یعنی سنندج به مقولات تحلیلی زندگی، محدودیت ها، تعارضات ارزشی و اخلاقی، حوزه خصوصی و عمومی و آشکال بازسازی گرایي بدن و هویت شخصی پرداخته شد.

اما باید به خاطر داشت که این مواجهه در ایران در فضایی هژمونیک شکل می گیرد که زیر سیطره نگاهی کل گرایانه، یکپارچه و ایدئالیستی به زندگی است و در زمینه ای به نام کردستان (سنندج) این زمینه حامل طرد و توسعه نیافتگی است که خود را به ذهن و روان جوانان تحمیل می کند. چنین تذکری بیان گر این سوئه روش شناختی است که بایستی هرکدام از مضامین در درون این فضا تحلیل شود. به عبارت دیگر، مضامین زندگی به عنوان تقدیر، فشار بیرونی و رؤیای درون، غیاب حوزه خصوصی و تمنای ذهنی آن، مخمصة تعارضات ارزشی و اخلاقی و سبک زندگی به عنوان دستورالعمل مداخله بیانی جوانان در فضای هژمونیک جامعه ایرانی است که از همه جهات از فرد مدرن فردیت زدایی می کند و در فضای کردستان هم این فضای هژمونیک به گونه ای مضاعف جوانان را به تکلیف رها می کند.

در همه این سطوح ما روایت افراد و داستان زندگی نامه ای آن ها را همراه با خود آن ها طی خواهیم کرد تا این که بتوانیم به سؤالات پژوهش معطوف به سیاست های تصمیم گیری و چگونگی درک از زندگی و انتخاب ها پاسخ دهیم. برای پاسخ دادن به سؤال روایت، همان گونه که گفته شد، ما با روایت های زندگی، محدودیت ها و موانع، تعارضات و بازسازی ها متمرکز بوده ایم.

جدول شماره ۲: مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
یا کار یا نان، مجبور بودن در زندگی، مطیع الامر بودن تصمیمات خانواده، اتفاقی بودن زندگی و نداشتن برنامه، تکراری بودن زندگی، سرنوشت از قبل نوشته شده، سختی های زندگی در جهان سوم، افزایش سن توأم با افزایش ناامیدی، روزمرگی و خسته شدن از زندگی، اندیشیدن کم تر زندگی بهتر، اصلاً زندگی نکرده ام، یه روزم روز من می شه، یه روز خوب می آد، ما انتخاب های بزرگ ترهایمان را زندگی کردیم	- بر ساخت زندگی در گذشته - اکنون را نزیستن - روی خوش زندگی در آینده	زندگی به عنوان تقدیر (زندگی به عنوان اجبار/ایدئولوژی انتظار/حیات اجتماعی، مکانیکی)

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
تأثیرگذاری جامعه، اتمسفر سنتی جامعه، نبود اشتغال مناسب، فشار و مضيقه اقتصادی، کنترل زیاد دولت، برچسب و انگ‌های اجتماعی، درگیری با محدودیت‌ها، درک‌نشدن از جانب والدین، ترس از خود بودن و پنهان‌شدن در خود، ناهمخوانی عرضه و تقاضای فرهنگی، زندگی تاریخ‌مصرف گذشته، عدم‌رهایی از گذشته	- عدم‌گذار از سنت به مدرنیته - محدودیت‌های ساختاری - خودسانسوری	فشار بیرونی و رؤیای درون (محدودیت‌های درونی / محدودیت‌های بیرونی)
دخالت‌کردن و سرک‌کشیدن دیگران، قضاوت‌شدن توسط جامعه، فکرکردن به خانواده سنتی، درگیری‌های ذهنی، خودخوری‌کردن، کمبود عرصه خصوصی، بسته‌بودن فضای زندگی، زندگی گرفتار عرف‌های اجتماعی، نقش کلیدی پول در ایجاد زندگی خصوصی، نقش جنسیت در ایجاد فضای خصوصی، فهم ناصحیح از زندگی شخصی، زندگی خصوصی در فضای مجازی نه دنیای واقع	- نداشتن حیات خلوت ذهنی - تضاد فردیت با فضای سنتی - سیر کند تغییرات اجتماعی	غیاب حوزه خصوصی و تمنای ذهنی آن
تضاد ارزشی با نسل گذشته، قربانی ارزش‌ها شدن، افول اصول اخلاقی، دیدن جهانی دیگر توسط رسانه‌ها، پولی‌شدن ارتباطات، نابودی ارزش‌های انسانی، نگاه تحقیرآمیز همیشگی مردان به ما زنان، ناهمخوانی ارزشی اخلاقی میان نسل‌ها، تعارض فرهنگی با فرهنگ غربی، درک‌نکردن دنیای یکدیگر، ترس از ریسک‌کردن برای عدول از ارزش‌ها، تعلق‌نداشتن به ارزش‌های عصر خویش	- تعلیق ارزش‌ها و اخلاقیات - دوگانگی ارزش و اخلاق - فقدان بازاندیشی	مخمضه تعارضات ارزشی و اخلاقی
کیفیت نداشتن زندگی، هیچ برنامه‌ریزی ندارم، بی‌خیال آینده بودن، هرچه پیش آید خوش آید، دوست دارم تنها خودم باشم، جنسی‌شدن ارتباطات، زیبایی فقط ظاهری شده، دیده‌شدن به‌عنوان سبک زندگی، ترجیح آشنایی قبل از ازدواج، ترجیح ازدواج تنظیم‌شده بر ازدواج همراه با آشنایی قبلی، میل به داشتن تفریحات لاکچری، تفریحات با دوستان نه با خانواده، ارزش بدن در شخصیت افراد، بدن همچون سبک زندگی	- کیفیت بدنمند زندگی - گسست سبک زندگی خانوادگی - خلا برنامه‌ریزی برای زیستن	سبک زندگی به‌عنوان دستورالعمل (برنامه برای سبک زندگی / مونتاژ زنانه بدن)

۵-۱. زندگی به‌عنوان تقدیر

ایده کلی در باب روایت زندگی از سوی جوانان معطوف به مجموعه‌ای از تناقضات است.

از یک طرف زندگی به عنوان آرمانی ذهنی ارزش بسیار زیادی دارد و فی نفسه ارزشمند است و از طرف دیگر به دلیل ساختارهای مسلط زندگی روزمره، زندگی عینی تحمیل شده، جبرگرایانه و تکراری و بی‌مایه روایت می‌شود. در این میانه ایدئولوژی ذهنی حضور دارد که ما آن را ایدئولوژی انتظار نامیده‌ایم و بدین معنی که افراد مدام و به گونه‌ای مکرر منتظر هستند که روزی زندگی کردن را آغاز کنند، انگار که هم‌اکنون در حال و گذشته مشغول زندگی نبوده‌اند، زندگی چیزی است مربوط به آینده. بر این اساس ما سه مقوله الف) زندگی به عنوان اجبار، ب) ایدئولوژی انتظار و ج) حیات اجتماعی مکانیکی را برجسته کرده‌ایم.

الف- زندگی به عنوان اجبار

تجربیات و روایات عمده در رابطه با جریان زندگی توسط جوانان حاکی از آن است که آن را فضایی می‌پندارند که به ناچار در آن افتاده‌اند و نقش چندانی برای خود در این پروسه قائل نیستند. مصاحبه‌شونده ۲۹ ساله در این باره اظهار می‌دارد:

«من کلاً به زندگی ساده می‌خواستم که اونم نتونستم به دست بیارم، چون نه پدر پولداری داشتم و شرایط هم که فراهم نبود و نیست. حتی بچه که بودم پدرم بهم نگفته فلانی این کار را بکنی درست‌تر است. مستقیم من رو بُرد و دست خودش کار کنم فقط به خاطر این که پسرم ازم دور نشه و پسرم پیش خودم باشه تا چشم باز کردم که زن گرفتم و دیگه شد این. اما این که چگونه باید زندگی کنم، صادقانه بگم اختیار چندانی برای خود قائل نیستم». (مرد، ۲۹ ساله، متأهل)

به زعم گیدنز فرد در برابر عرصه‌های گوناگون و گسترده جامعه احساس خلع ید و بی‌اختیاری می‌کند. معتقدان به این داعیه چنین می‌پندارند که برخلاف دنیای سنتی که فرد در آنجا کنترل بسیاری از عوامل مؤثر در زندگی خویش را تقریباً در اختیار داشت، در جوامع جدید این کنترل در اختیار عوامل و نهادهای برونی قرار گرفته است (گیدنز، ۱۳۹۴: ۲۷۰).

«از دوران کودکی و هنگامی که احساس کردم که وجود دارم، زندگی‌ام توأم با سختی و مشکلات بوده است؛ به طوری که هم‌زمان با تحصیل باید کار می‌کردم. خوب این شرایط باعث شده که نتونم به آنچه دوست داشتم برسم» (مرد، ۳۱ ساله، متأهل).

«در ۱۸ سالگی ازدواج کردم خیلی دوست داشتم ادامه تحصیل بدم، اما دست خودم نبود، خانواده گفتن دختر نباید ازدواجش به تأخیر بیفتد، الان هم که ازدواج کرده‌ام هیچی دست خودم نیست» (زن، ۲۶ ساله، متأهل)

مارکس در این رابطه مفهوم از خود بیگانگی را به عنوان نقطه مرکزی تحلیل های خود مورد بهره برداری قرار داده است. بنا بر استدلال او، به موازات رشد نیروهای تولیدی، به ویژه در عصر سرمایه داری، فرد کنترل وضع و حال خویش را به تأثیرات پُر قدرت تر ماشین و بازارها تسلیم می کند. بدین ترتیب آنچه در اصل نوعی توانایی انسانی است از آدمی منتزع می شود و کیفیتی بیگانه به خود می گیرد. بنابراین، هرچه نظام های اجتماعی جدید گسترده می شوند، فرد از اختیارات خود بیشتر محروم می گردد؛ به نحوی که در نهایت امر، فرد انسانی صرفاً به صورت ذره ای ناچیز در میان انبوهی عظیمی از ذرات دیگر حضور خواهد داشت. هنگامی که فردی احساس می کند در زمینه های عمده دنیای پدیداری خویش گرفتار احساس بی اختیار بودن و خلع ید شده است، می توان سخن از فرایند بلعیده شدن^۱ به میان آورد.

در این فرایند، شخص احساس می کند که اسیر چنگال های نیرومندی شده است که از خارج بر او تحمیل شده اند و مقاومت در برابر آن ها - یا برتر از حوزه نفوذ آن ها قرار گرفتن - به هیچ وجه ممکن نیست، چنین فردی یا احساس می کند که نیروهایی امان ناپذیر هرگونه استقلال عمل را از او ربوده اند، یا آن که در گرداب حوادث غوطه ور شده است و همچون خاشاکی ناچیز بی اختیار چرخ می خورد و زیر و بالا می رود (گیدنز: ۲۷۰).

یافته های پژوهش نشان داد که جوانان در طول زندگی خود آزادی کامل ندارند و کنش ها و تصمیماتشان تحت تأثیر موانع و عوامل کنترل کننده ای است که بیشتر منشأ ساختاری و بیرونی دارد. این عوامل ساختاری که خارج از کنترل فرد قرار دارند، نقش مهمی در محدود کردن و جهت دهی کنش های آن ها ایفا می کنند و باعث می شوند جوانان احساس کنند که انتخاب ها و تصمیماتشان نه بر اساس اراده و خواست شخصی، بلکه بر اساس شرایط و قواعد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شکل گرفته است. این محدودیت ها می توانند از جنبه های مختلفی مانند وضعیت اقتصادی خانواده، فشارهای فرهنگی، نقش های جنسیتی سنتی و سیاست های نهادی نشئت بگیرند و در نهایت موجب کاهش اختیار و عاملیت فردی شوند.

چنین شرایطی می تواند تأثیر منفی بر انگیزه، روحیه و کیفیت زندگی جوانان داشته باشد و اهمیت طراحی سیاست ها و برنامه هایی را که فضای اختیار و استقلال بیشتری برای آن ها فراهم کند، بیش از پیش نمایان می سازد تا جوانان بتوانند کنشگری فعال تر و مؤثرتری در زندگی فردی و اجتماعی خود داشته باشند.

ب- ایدئولوژی انتظار

تقدیرگرایی مبتنی بر این پذیرش تسلیم‌گرایانه است که رویدادها را باید به هر حال تحمل کرد و هیچ مداخله‌ای در سیر امور وقایع جایز نیست. پاسخ‌های جوانان حاکی از این است که آنان زندگی را به صورت فرایندی تصور می‌کنند که اتفاقات خاصی در آن بیفتد تا وضعی‌شان سروسامان بگیرد.

«من همیشه وقتی به زندگی فکر می‌کنم، به گذشته‌های دور فکر می‌کنم و در گذشته سیر می‌کنم. الان دیگه زندگی آن چنان لذتی ندارد، البته انسان یه جوریه، همیشه یه کورسوی میدی برای خودش می‌ذاره و چشم به راه آینده می‌شه، به امید این که وضع از اینی که هست بهتر بشه» (آقا ۲۵ ساله مجرد)

با توجه به زندگی اجتماعی و فرهنگ جدید، گرایش کلی به مقابله با مفهوم سرنوشت و گشادگی افق‌های آینده است. سرنوشت معمولاً به عنوان جبر از پیش تعیین شده دیده می‌شود، اما نگرش امروزمین با این دیدگاه در تضاد است. گیدنز می‌گوید زندگی در دنیای متجدد، زیستن در محیطی پُر از شانس و خطرهای احتمالی است که ناشی از نظامی منعطف برای تسلط بر طبیعت و ساخت تاریخ با بازتابندگی است. در این نظام، سرنوشت و تقدیر نقش ندارند و امور بر اساس راه و رسمی صورت می‌گیرد که می‌توانیم آن را کنترل دنیاهای طبیعی و اجتماعی به وسیلهٔ آدیان بنام (۱۳۹۴: ۱۵۸). در ارتباط با این موضوع، مصاحبه‌شونده‌ای به این صورت توصیف می‌کند:

«بهترین بُعد زندگی هر انسانی، بُعد معنوی و ارتباط با خداوند است که این جانب از این لحاظ مستثنا نیستم. یعنی معتقدم که جریان زندگی و سرنوشت ما را قبلاً خداوند تعیین کرده و اختیار ما هم به صورتی در راستای سرنوشت از پیش تعیین شده است» (زن، ۳۰ ساله، متأهل).

مصاحبه‌شونده‌ای دیگر با روایتی متفاوت‌تر از این خانم زندگی را توصیف می‌کند:

«دنیا به شدت در حال تغییر است و این تغییرات جریان زندگی ما را به کلی تغییر داده، هیچ چیز قابل پیش‌بینی نیست، باید هر روز منتظر یه چیز تازه باشیم تا که بتونیم در زندگی روزمره از آن استفاده کنیم، متأسفانه ما در یک جامعهٔ جهان‌سومی داریم زندگی می‌کنیم و تولیدکنندهٔ علم نیستیم، بلکه باید منتظر باشیم که چی پیش می‌آد» (مرد، ۲۲ ساله).

در زندگی شخصی، خطرهای زیادی وجود دارد که همهٔ با آن‌ها روبه‌رو هستند، اما فرد

به تنهایی نمی‌تواند چندان مؤثر مقابله کند. این خطرات همیشه صرفاً تصادف نیستند. می‌توان تصمیم گرفت که همه چیز را رها کرده و «هرچه بادا باد» زندگی کرد، اما در عمل، تسلیم کامل به سرنوشت دشوار است، زیرا فشارهای شدید زندگی ما را مجبور به رفتارهای پویا و نوآورانه در برخی موقعیت‌ها می‌کنند. تقدیرگرایی در مواجهه با خطرهای احتمالی به دو نوع کردار تبدیل می‌شود: تسلیم طلبی مصلحت جویانه که نوعی زندگی بی تفاوت و «هر چه پیش آید خوش آید» است و بدبینی وقیحانه که نگرانی‌ها را پشت نقاب بی‌زاری از دنیا پنهان می‌کند (گیدنز، ۱۳۹۴: ۱۸۷).

لذا می‌توان گفت که کنشگران جوان زندگی را به صورتی تصور می‌کنند که انگار در بطن این جریان قرار ندارند و نقش بخصوصی را برای خود قائل نیستند. برخلاف دیدگاه مدرن امروزی، ما هنوز از سنت‌هایمان فاصله نگرفته‌ایم، همان‌طور که گیدنز بیان می‌کند در جامعه‌ای که از گذشته مرخصی می‌گیرد، روش‌های سنتی را کنار می‌نهد و درها را به روی آینده‌ای مسئله‌زا و ابهام‌آلود می‌گشاید، مفهوم خطرکردن جایگاهی مرکزی می‌یابد. درواقع اندیشیدن درباره‌ی این‌که اگر اقدام معینی به عمل آید وضع و حال امور چه صورتی به خود خواهد گرفت در جامعه‌ی ما شکل نگرفته است و در زندگی روزمره با بدیل‌های عقلایی مسائل زندگی را سبک و سنگین نمی‌کنیم، امری که گوهر داوری سیاسی مدرن را تشکیل می‌دهد.

ج- حیات اجتماعی مکانیکی

در ارتباط با این مضمون، گفته‌های جوانان حاکی از این است که فرد از زیستن در این دنیای مدرن احساس سرگردانی می‌کند، افسرده می‌شود، دارای برنامه‌ی مشخصی برای زندگی خود نیست و فاقد روایت معناداری از زندگی خود است. مصاحبه‌شونده‌ای برداشت خود از مفهوم زندگی خود را بدین صورت روایت می‌کند:

«زمانی که نوجوان بودم زندگی برایم بسیار معنادار، جالب، پُر از ترس و همراه با شوق فراوان بود. با ورود به دانشگاه و آغاز دوران جوانی کم‌کم تغییراتی را نسبت به مفهوم زندگی در خود احساس کردم، به نسبت دوران دبیرستان مفاهیم انتزاعی کم‌تر برایم معنادار بودند. به نوعی دیگر بهتر جامعه را شناختم و با این شناخت و توهم‌زدایی از خودم، زندگی را با عینیت و زمختی آن را احساس کردم. کم‌کم این حس معناداربودن زندگی‌ام با بالا رفتن سنم کم‌تر می‌شود و امروز در ذهن خودم این وضعیت را برای خود ترسیم می‌کنم که دیگر توی عالم توهمات نباشم» (مرد، ۲۴ ساله).

هرکدام از ما هم ممکن است چنین احساسی را در زندگی داشته باشیم، اما بحث اساسی شاید همین باشد؛ حضور فرد و ردپاهای حضورش در زندگی، فارغ و مستقل از خود او، گیدنز این مسئله را در قالب زیستن در این دنیا و سردرگمی «خود» تعبیر کرده است. به زعم گیدنز، دگرگونی‌های مکان و فاصله افتادن بین محل فعالیت‌ها، در ترکیب با مرکزیت تجربه‌های باواسطه، ماهیت «دنیا»ی کنونی را از ریشه تغییر داده است. چنین است عیناً، هم در سطح «دنیای پدیداری» فرد و هم در سطح دنیای همگانی فعالیت‌های اجتماعی که در متن آن زندگی گروهی افراد شکل می‌گیرد. با آن‌که هر کس زندگی محلی خاص خود را دارد، دنیاهای پدیداری در بیشتر موارد واقعاً جهانی هستند.

«درک زندگی مشکل است، کم‌تر بدان اندیشه‌ام، زندگی یک جوان صرف درست‌کردن به آینده می‌گذرد. البته با شرایطی که بر جامعه ما حاکم است، زیاد امیدوار نیستم. مشکلات زیاده، بیکاری و محدودیت مالی، تبعیض و... که این مسائل باعث شده که آینده روشنی را برای خود تصور نمی‌کنم» (مرد، ۲۴ ساله).

«همش به دلیل این رسانه‌هاست (بیشتر اینستاگرام). ما داشتیم زندگی خودمون رو می‌کردیم تا این‌که به دنیای دیگه‌ای رو دیدیم. شاید توی فضای مجازی خوش باشیم ولی واقعاً خوشحال نیستیم چون همیشه از اونای اون‌ور آب عقب‌تر هستیم» (مرد، ۲۲ ساله).

جهانی که شهروند امروزی در آن زندگی می‌کند بیش از آن‌که بر اساس واقعیات حاکم بر جامعه ساخته و تعریف شود، برساخته همین رسانه‌هاست (این‌که من به عنوان یک جوان خود را خوشبخت، بدبخت، فقیر یا مرفه احساس کنم برساخته رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی است تا واقعیتی که بر زندگی من حاکم است). در این رابطه بودریار مفهوم «فراواقعیت» یا «واقعیت تشدید یافته» را مطرح می‌کند که نشان‌دهنده جهانی است که جای واقعیت را به نموده‌های خیالی و صوری داده است. او «حاد واقعیت» را امری بسیار شبیه به واقعیت، بلکه واقعی‌تر از آن و تسخیرکننده جایگاهش می‌داند که غیاب واقعیت اصلی را پنهان می‌کند و افراد معمولاً متوجه این جایگزینی نمی‌شوند. حاد واقعیت نه تنها جای واقعیت را می‌گیرد، بلکه به واقعیت اصلی هیچ ارتباطی ندارد و رونوشت یا بدل آن نیست؛ بلکه امری خودبنیان و مستقل است که به چیزی فراتر از خود ارجاع نمی‌یابد (بودریار، ۱۳۸۱: ۲۷).

قرارگرفتن در معرض جریان جهانی و عظیم اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. مختصات فرهنگ مدرن اخیر هر روز به شکلی تازه در جامعه ما نمود پیدا می‌کند و سبک زندگی ما بیشتر تحت تأثیر قرار می‌دهد. نتایج پژوهش نشان داد که در زندگی ما گسست و انقطاع پدید

آمده است. بدین معنی که فرد احساس تعلق اجتماعی ندارد، به دلیل آن که ساختارهای زندگی روزمره، زندگی عینی تحمیل شده و بی مایه روایت می شود. در ظاهر به انجام وظایف خود مشغول است، اما از مسئولیت اجتماعی لازم برخوردار نیست و کنشگران اجتماعی به انجام اموری می پردازند که فرد را از تفکر در ماهیت زندگی باز می دارد.

۵-۲. فشار بیرونی و رؤیای درون

الف- محدودیت های درونی

هر فردی در طول زندگی خود و طی فرایند جامعه پذیری، ارزش ها و اصولی را فرامی گیرد که به نوعی همین ارزش ها تا حد زیادی دامنۀ رفتاری فرد را مشخص می کند. ارزش هایی که به صورت نوعی «خودکنترلی» در کنشگر بروز می کند. عامل کنترل کننده، همان ارزش ها و اصول هستند. چنانچه این اصول به شکل عادت واره درونی شده است و به عنوان راهنمای فرد عمل می کند. و از این طریق کنش فرد را جهت، محدود و کنترل می سازد. مصاحبه شونده ای محدودیت درونی را بر اساس تجربه زیسته خود این گونه توصیف می کند:

«به عنوان یک جوان کرد که خانواده سنتی و مذهبی داشته ام و خود نیز در طول دوران نوجوانی تجارب مشارکت در جریان های دینی (مکتب قرآن و اخوان المسلمین) را داشته ام، مدام با این قیدوبندهای سنتی و دینی درگیر بوده ام. و حتی امروز که سال ها از این ارتباطات می گذرد و از آن ارتباطات گسسته ام، کماکان احساس می کنم ته نشست هایی از آن دوران با خودم دارم. اگرچه خود را مدرن می دانم اما نمی توانم از تفکرات سنتی دست بکشم» (مرد، ۲۴ ساله، مجرد).

گیدنز کنترل درونی را این گونه تعریف می کند که مسیر توسعه «خود» با نوعی کنترل درونی شکل می گیرد؛ یعنی مهم ترین ارتباط، راهی است که فرد برای زندگی خود انتخاب کرده است. جامعیت شخص، نتیجه تجربیات ادغام گرانه ای است که فرد در چارچوب روایت مشخصی برای توسعه شخصی خود انجام می دهد. این فرآیند ایجاد نظامی ویژه از باورها و اعتقادات شخصی است که فرد بر اساس آن ها صداقت نسبت به خود را اثبات می کند. نقاط مرجع اصلی وجود فرد، بر اساس چگونگی ساختن یا بازسازی تاریخچه زندگی اش تعیین می شود (گیدنز، ۱۳۹۴: ۱۱۸).

معنای دیگر اسیل، از هم گشودن کلاف سردرگم «خود» راستین از «خود» دروغین است. ما، به عنوان فرد قادر به «ساختن تاریخ نیستیم»، اما اگر تجربه درونی خود را از یاد ببریم، محکوم

به تکرار آن خواهیم شد و از این رهگذر به اسارت چیزهایی درمی‌آییم که فاقد اصالت‌اند، زیرا از احساسات و موقعیت‌هایی سرچشمه می‌گیرند که در گذشته به ما تحمیل شده‌اند (همان: ۱۱۶). روایت مصاحبه‌شونده دیگری از محدودیت‌ها بدین صورت است:

«در جامعه ما درگیر خیلی چیزها هستیم که نمی‌توانیم به اون چیزی که در درونمان می‌خواهیم برسیم. مثلاً ما حتی برای پوشیدن یه نوع بلوز و شلوار باید خانواده و حتی همسایه‌مان و محله خودمان را در نظر بگیریم چه برسد به چیزهای دیگر. ما کلاً توی جامعه محدودی زندگی می‌کنیم چون که تنها چیزی که برایمان مانده، آبرویمان است» (مرد، ۲۷ ساله).

نتایج پژوهش نشان داد که در جامعه ما فشارها و محدودیت‌های بیرونی از محدودیت‌های درونی تأثیرگذارترند. فرد در جامعه ما خواسته‌های ذهنی دارد، اما به لحاظ عینی ناتوان از بازاندیشی لازم هست. محدودیت‌های درونی در جامعه ما به دلیل اینکه فاقد پیش‌زمینه اصولی در فرد است، بسیار نحیف هستند، روایت خودکنترلی در فرد هنوز شکل نگرفته است و آنچه در زمینه این محدودیت‌های درونی قابل مشاهده است ته‌نشست‌های مذهبی و سنتی است که به فرد رسیده است. برخلاف دیدگاه گیدنز، اکثر افرادی که با آن‌ها مصاحبه صورت گرفته، روایت مشخصی از محدودیت‌های درونی خود در جریان زندگی روزمره ندارند. درحالی‌که ما در این جهان سوار بر جسم خود فرمان را به دست گرفته‌ایم، از خود پرسش نکرده‌ایم که واقعاً کجا هستیم؟ و به کدام سو می‌رویم؟

ب- محدودیت بیرونی

اکثر مصاحبه‌شوندگان اظهار می‌دارند که در زندگی روزمره خود با محدودیت منابع اقتصادی و مالی روبه‌رو هستند، به‌طوری‌که در برآورده کردن نیازهای اولیه خود مانده‌اند.

«زندگی را سراسر محدودیت می‌بینم بیشتر منظورم محدودیت‌های بیرونی است هیچ‌وقت نتونستم به آنچه در ذهن دارم برسم از دوران کودکی محدودیت اقتصادی عرصه را بر من تنگ کرده است» (مرد ۲۵ ساله)

اکثر مصاحبه‌شوندگان زن از وضعیت اجبار به پوشش و نداشتن شغل‌هایی درخور شخصیتشان اظهارنارضایتی می‌کردند:

«بسیار محدوددم نمی‌توانم آن‌طور که می‌خواهم لباس بپوشم، اگر غیرعرف جامعه و خانواده باشم، آنگ می‌خورم، یا شغلی برای خانم‌ها نیست، آنچه هست فقط منشی‌گری و کارکردن برای مردان است و برای این‌که کارمان را از دست ندهیم باید خیلی چیزها را تحمل بکنیم».

چند تن از مصاحبه‌شوندگان زندگی‌شان را این‌گونه روایت می‌کنند:

«در جامعه ما همه‌چی شده پول (شرایط اقتصادی). پول که نداشته باشی زندگی‌ات پُر از محدودیت و پول که داشته باشی می‌تونه محدودیت‌ها رو برداره. این حتی توی زندگی زناشویی هم تأثیر داره، وقتی پول داشته باشی پیش همسرت و خانواده‌ش شخصیت و حرمت داری. من حتی توی خانواده پدریم چون برادر بزرگ‌ترم از من خیلی پولدارتره هر تصمیم‌گیری که باشه اول از داداشم نظرخواهی می‌کنن و بیشتر اوقات هم نظرات اون رو قبول دارن حتی اگه درست هم نباشه» (مرد، ۲۸ ساله، متأهل).

«محدودیت در زندگی هر شخصی وجود دارد، با توجه به منطقه‌ای (کردستان) که در آن زندگی می‌کنیم محدودیت‌های زیادی وجود دارد که قدرت اختیار را از ما گرفته مانند؛ نبود امکانات آموزشی، امکانات تفریحی و ورزشی، ولی بیشتر از همه این‌ها محدودیت اقتصادی و بیکاری بیشتر به چشم می‌آد، وقتی که از برآوردن نیازهای اولیه خود عاجز باشی، دیگه بحث کردن از انتخاب معنی نداره» (مرد، ۲۴ ساله).

همان‌طور که گیدنز بیان می‌کند، سخن گفتن از کثرت انتخاب نباید به این پندار بینجامد که در همه انتخاب‌ها به روی همه افراد باز است، یا آن‌که مردم همه تصمیم‌های مربوط به انتخاب‌های خویش را با آگاهی کامل از کلیه امکانات موجود اتخاذ می‌کنند. چه در عرصه کار و چه در عرصه مصرف، برای همه گروه‌هایی که از قید فعالیت‌های سنتی آزاد شده‌اند، انتخاب‌های گوناگونی در زمینه شیوه زندگی وجود دارد (گیدنز، ۱۳۹۴: ۱۲۱).

درحالی‌که در جامعه، فرد هنوز در یک ساختار نیمه‌سنتی زندگی می‌کند و تکنولوژی دنیای مدرن هم به جامعه ما رُسوخ کرده، اما چون فاقد پیش‌زمینه فرهنگی در جامعه است نمی‌تواند به وجودآورنده چندانگی انتخاب‌هایی باشد که فرد در جوامع جدید با آن روبه‌روست. بنابراین، می‌توان گفت که جوانان ما نمی‌توانند زندگی روزمره خود را بر مبنای آنچه در ذهن خود دارند ترسیم کنند. فرد در این رابطه دچار تناقض و تعارض می‌گردد؛ فرد میان آنچه در ذهن او می‌گذرد و آنچه به نمایش می‌گذارد، به‌کلی متفاوت می‌بیند؛ یعنی خواسته‌های ذهنی با محدودیت‌های عینی در جامعه روبه‌رو می‌شود.

۳-۵. غیاب حوزه خصوصی و تمنای آن

بیشتر مصاحبه‌شوندگان معتقدند که تجسس درباره دیگران به امری رایج در جامعه ما تبدیل شده است. در گذشته افراد نگران انتشار عکس‌هایشان بودند، اما امروزه عکس‌ها

به طور گسترده در شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک، اینستاگرام و تلگرام منتشر می‌شوند و دیگر نگرانی سابق وجود ندارد. این نشان‌دهنده کوچک شدن فضای خصوصی و فروپاشی مرزهای بین حوزه‌های خصوصی و عمومی است؛ به طوری که امر خصوصی به تدریج عمومی شده است. رسانه‌های مدرن و فضاهای مجازی نقش مهمی در این روند دارند و باعث کاهش حوزه خصوصی می‌شوند. از آنجاکه فردیت با ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی پیوند خورده است، رسانه‌ها سبک زندگی، نحوه پوشش، رفتار سیاسی، آموزش و حتی تفریحات ما را تعریف و بر حوزه خصوصی ما تأثیر می‌گذارند.

«ما به قضاوت کردن و دخالت کردن عادت کردیم؛ ما اصلاً آزاد نیستیم، همه‌مان گرفتار شده‌ایم. این قدر درگیر مشکلات زندگی هستم نمی‌دانم خصوصی و عمومی چی هست، فقط می‌خواهی که زندگی بگذره. مجردی یه جور دخالت می‌کنن که چرا مثلاً زن نمی‌گیری؟ زن هم که می‌گیری، این بار می‌گن چرا بچه دار نمی‌شی؟ چرا زن ذیلی؟ چرا خونه نمی‌خری؟ و...» [الحن انتقادی] (مرد، ۲۷ ساله، مجرد).

این پدیده‌ای سنتی است که با سبک زندگی مدرن و هویت فردگرا مغایرت دارد و به لحاظ فرهنگی و در تمدن اجتماعی امروزه نکوهش می‌شود. خانواده‌های هسته‌ای امروزه حریم‌های خصوصی‌تر و شخصی‌تری برای افراد رقم زده‌اند؛ مثلاً، امروزه، پرسش از میزان دستمزد و حقوق کسی (که به زندگی خصوصی مربوط می‌شود) ناپسند است. این گرایش به زیست فردی شده و عدم دخالت دیگری، حتی در نوع پوشش و لباس فرد، امروزه به ویژه در میان قشر جوان شدت یافته است. یکی از ویژگی‌های قابل توجه تحلیل‌های گیدنز و بک از مدرنیته متأخر و بازاندیش این است که چگونه امر "فردی" در مرکز صحنه قرار می‌گیرد. زندگی شخصی به صراحت و به طور عمیق در آثار مدرنیته و هویت‌یابی فردی (۱۹۹۱) و دگردیسی صمیمیت (۱۹۹۲) و علاقه‌کلیدی به فردی شدن (۲۰۰۲) است. برای مثال، در مدرنیته ثانویه، نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی که پیش‌تر برحسب تجربه جمعی طبقاتی درک می‌شد، اکنون در درون بیوگرافی‌های مجزا، فردی می‌شوند (هیفی، ۱۳۹۶: ۳۴). بعضی جوانان به این فراتوجه در محل زندگی که اعضا همه همدیگر را می‌شناسند و هویت جمعی و سنتی در آن نقش پُررنگ‌تری دارد اشاره می‌کنند، مثلاً:

«به نظرم یک سری خلق‌های جامعه ما باید تغییر کنه، فضولی و دخالت در حریم شخصی به وضوح قابل مشاهده است، اگر با این مانتو بیایی فلان طور است، نمی‌دانم، آرایش نکن، چرا؟ چون اینجا همه می‌شناسندت، می‌گویند دختر فلانی فلان جور آمد بیرون، یا نمی‌دانم

اینجا باید از یه سن خاصی به بعد ازدواج کنی، چرا؟ وقتی سن تو رفت بالا، دیگه کسی نمی‌آید سراغت. خلاصه این که مجبورم خودم نباشم یعنی دارم واسه دیگران زندگی می‌کنم» (زن، ۲۵ ساله، مجرد).

فرا توجه اجتماعی نوعی کنترل و گاهی دخالت در رفتار فرد است که بر انتخاب‌های او، چه خواسته و چه ناخواسته، تأثیر می‌گذارد و این مسئله به عنوان بحرانی اجتماعی در زندگی روزمره جوانان شناخته می‌شود. نکته مهم و تناقض آمیزی که مصاحبه‌شوندگان بیان می‌کنند، تفاوت میان هویتی است که در دنیای واقعی دارند و هویتی که در دنیای مجازی و فراغت مجازی نشان می‌دهند. آن‌ها معتقدند که در فضای مجازی، به دلیل آزادی بیشتر و دوری از کنترل‌های اجتماعی، امکان بیان جنبه‌هایی از هویت خود فراهم می‌شود که به هویت واقعی شان نزدیک‌تر است.

۴-۵. مخمصة تعارضات ارزشی و اخلاقی

پارادوکس یا تناقض ارزشی در جامعه، یکی دیگر از تناقض‌های هویتی جوانان است که گاه دوراهی و دوگانگی‌هایی در مسیر انتخاب و انجام کنش برای آنان به وجود می‌آورد. خانم ۲۸ ساله و متأهل در این باره به فرهنگ موجود در سنندج اشاره می‌کند و این تناقضات را این چنین روایت می‌کند:

«در جامعه ما آزادی پوشش وجود نداره. هیچ وقت نتونستم آن طور که دلم می‌خواد لباس بپوشم، من هم دوست دارم مثل پسرها آزاد باشم، مگه چه اشکالی داره؟ به عنوان یک زن به امنیت نیاز دارم، نه این که اگه حجابم را شل کنم، امنیتم زیر سؤال برود و انگ بی اخلاقی بخورم و بگن بی حیای خیابانی و جلف خطاب شوم».

مصاحبه‌شونده ۲۹ ساله دیدگاهش در مورد این تعارضات را این طور بیان می‌دارد:

«آنچه توی شهر ما ارزش اصلی است، به نظر من پوله و بس. ولی خُب چون ما جامعه‌ای تقریباً سنتی داریم، ارزش‌هایی اخلاقی دیگر را به ما گوشزد کرده‌اند که الان دیگه خیلی کم شده. در اینجا همه چی شده رابطه نه ضابطه. وقتی برای انجام بیشتر کارهایت باید رشوه و زیرمیزی بدهی، دیگر ارزش اخلاقی باقی نمی‌مونه» (مرد، ۲۹ ساله، مجرد).

در طی مصاحبه‌ها، شماری از جوانان به آگاهی‌ای اشاره کرده‌اند که گاه در تضاد با ارزش‌های درونی‌شده، اصول القاشده از طریق جامعه‌پذیری و هنجارهای جامعه‌ای که فرد در آن زیسته و در راستای جهانی‌شدن، با استفاده از ابزارها و رسانه‌های جدید و افزایش

اطلاعات (آگاهی تضادآفرین) شکل گرفته، پدید می‌آید. همان‌طور که گیدنز هم بیان می‌کند موضوع تغییر شکل هویت شخصی و پدیده جهانی شدن در دوران متأخر اخیر، دو قطب دیالکتیک محلی و جهانی را تشکیل می‌دهند. به عبارت روشن‌تر، حتی تغییرات وجوه بسیار خصوصی زندگی شخصی نیز مستقیماً با تماس‌های اجتماعی بسیار وسیع پُردامنه ارتباط دارد (گیدنز، ۱۳۹۴: ۵۶) که بحران‌هایی را در زمینه هویت ایجاد کرده است. به‌طورکلی، «ارزش‌های درونی شده» در فرد (از طریق جامعه‌پذیری و...) شکل می‌گیرد. بخش غالب فرهنگ در جامعه ما در محیط خانواده شکل می‌گیرد و گاه با آنچه روال جاری در جوامع مدرن است، در تضاد قرار می‌گیرد و فرد را دچار نوسان‌های کنشی و تناقض می‌سازد؛ چراکه در مسیر انتخاب کنش با موانعی روبه‌رو است که انتخاب را برایش دشوار می‌کند. مصاحبه‌شونده ۲۴ ساله در این باره روایت دیگری از زندگی خود را شرح می‌دهد:

«به دلیل تفکراتی که با بعضی از ارزش‌های سنتی (مذهبی) جامعه در تضاد هست، با اطرافیان خود دچار تناقض ارزشی و اخلاقی شده‌ام، به‌طوری‌که احساس می‌کنم که به‌اندازه یک دنیا باهم فاصله داریم و سر این مسائل با اطرافیانم جروبحث می‌کنم که متأسفانه به خاطر بی‌اعتنایی به بعضی مسائل نسبت بی‌دینی به من داده‌اند. برداشت من از سنت با دیگران فرق دارد، منظور من اون سنتی است که ارزش‌های قومی و زبانی من از آن نشئت گرفته باشه، متأسفانه در جامعه ما همه دوست دارن امروزی دیده شوند اما نمی‌توانند، چون امروزی بودن با ارزش‌های مذهبی در تعارض هست» (مرد، ۲۴ ساله).

با توجه به مباحث مطرح‌شده، به نظر می‌رسد در جامعه ما امروزه به علت تغییرات سریع در دنیای نوین، نوعی خواست تغییر - خواست دگرگونی خود و جهان که هم‌زمان البته با ترس از سردرگمی و آشفتگی ترس از اضمحلال زندگی همراه است - به چشم می‌آید. از یک طرف جهانی با جو تنش و تلاطم، مستی و گیجی روانی، گسترش امکانات ولی توأم با تخریب مرزهای سنتی، اخلاقی، ارزشی، پیوندهای شخصی، کرامت نفس و... را داریم. از جهتی دیگر، خود را داریم که به قول گیدنز در جریان یک رشته حوادث و فاجعه‌های تهدیدآمیز اجتماعی و شخصی از جایگاه اجتماعی خاص خویش محروم شده است و یک بازنده^۱ به حساب می‌آید که تلاش می‌کند، همان‌طور که قبلاً ذکر شد، گره‌هایی را باز کند که با آن و در آن و به‌رغم آن زندگی می‌کند و تمام سعی خود را در روابط شخصی و دیگر عرصه‌های زندگی‌اش بر باقی ماندن متمرکز می‌کند.

1. Survivor

چنین کسی را نمی‌توان گفت که همه کنترل خود را روی وضع و حال زندگی خویش از دست داده است. به نظر می‌رسد که در جامعه ما این تلاش برای ماندن در سطح خُرد باقی مانده است که نتایج پژوهش همین قضیه را تأیید می‌کند و در سطح کلان آنچه را تجربه خلع‌ید نام گرفته است، اتفاق افتاده است. یعنی روایت افراد این را نشان می‌دهد که فرد در زمینه‌های عمده دنیای پدیداری خویش گرفتار احساس بی‌اختیار بودن و خلع‌ید شده است. در سطح خُرد این حالت تصاحب بیشتر در روایت‌های ذهنی باقی مانده است و حالتی رؤیایگونه به خود گرفته است.

۵-۵. سبک زندگی به عنوان دستورالعمل

پدیده فردگرایی در بسیاری از نظریه‌ها و پژوهش‌ها به مثابه یکی از ویژگی‌های هویت مدرن، چه از لحاظ پذیرش و تأیید و چه از لحاظ نقد این پدیده به منزله تضعیف‌کننده هویت جمعی، حائز اهمیت بوده است. حقیقت این است که فردگرایی پدیده‌ای مدرن است که در جوامع امروز رخ داده و قدرت عاملیت فرد را در برابر مجموعه‌ای از ساختارها و همچنین حریم و حیطه شخصی افزایش داده است. در این میان، شکل‌گیری «برنامه‌ای برای سبک زندگی» را نیز می‌توان از نمودهای برجسته افزایش عاملیت فردی دانست؛ چراکه فرد در چارچوب سبک زندگی مدرن، بیش از گذشته در انتخاب، تنظیم و مدیریت شیوه‌های مختلف زندگی و هویت شخصی خود نقش دارد.

در جوامع در حال گذار که هویت جمعی و جمع‌گرایی استحکام دارد، فردگرایی در فضای سیاسی و فرهنگی ایران تناقض‌هایی را برای فرد (اغلب در رابطه با خانواده) به وجود می‌آورد. از یک طرف ادعا می‌شود که زندگی نامتعین‌تر و به «پروژه‌ای شخصی»^۱ بدل شده است که افراد (به ویژه جوانان) ناچارند سمت و سوی مسیر زندگی و سبک زندگی‌شان را برنامه‌ریزی و هدایت کنند (بک و بک-گرنشایم، ۲۰۰۲، به نقل از فرانس، ۱۳۹۶: ۱۲۶). اما از طرف دیگر این سیال بودن در فضای ایران به صورت بلا تکلیفی‌ای مزمن درمی‌آید. مصاحبه‌شونده خانم ۲۸ ساله مجرد در مورد تفریحات این چنین سخن می‌گوید:

«خُب، تفریحات توی این زمانه بیشتر از فضای مجازی تأثیر می‌گیره و همه دوس دارن مجردی و تنهایی برن عشق و حال کنن [با قهقهه بلند]. اون جا دیگه راحتی و کسی نیست

که بگه این کار رو نکن هم برای دخترا و هم برای پسرا. توی این نوع تفریح کردن چالش‌های زیادی برای آدم پیش می‌آد و جالبه چون هر بار با یه سری آدم جدید بیرون میری».

گرایش‌ها و ترجیحات دوره جوانی که پایه‌های آن از نوجوانی آغاز می‌شود، با دوره‌های سنی دیگر تفاوت‌هایی دارد. ترجیحاتی که در نوع و سبک زندگی، نوع تفریح‌ها، گذران بخش غالب اوقات فراغت با دوستان و کم‌تر با خانواده، هنجارشکنی‌های مربوط به جوانی و نوجوانی، ظاهرگاه غیرمتعارف و مسائلی دیگر از جمله مواردی است که شکل ذائقه جوانان را به سمت خطرپذیری و تمایل به هیجان در این دوره پیش می‌برد و گاه با نظم و قواعد خانواده و جامعه نیز در تضاد قرار می‌گیرد. مصاحبه‌شونده آقا ۲۲ ساله درباره ترجیحات جوانان می‌گوید:

«این روزا همه دوس دارن مجرد زندگی کنن، حتی متأهل‌ها هم همه‌ش از دست متأهلی آه و ناله می‌کنن که اسیر شدن توی زندگی. پس ما هم وقتی شرایط رو می‌بینیم، ناخواسته بیشتر به سمت مجردی زندگی کردن می‌ریم. الان دیگه تشکیل خانواده خیلی مهم نیست، مثلاً حتی زندگی سفید هم وارد سنندج شده و این با سبک و نحوه زندگی کردنی که پدر و مادرامون بهمون یاد دادن، در تضاد کامل هست».

مصاحبه‌شونده خانم ۲۱ ساله از جمله نمونه‌هایی است که به شدت به فردی شدن امور مختلف در زندگی روزمره گرایش دارد:

«او در زمینه ازدواج سنتی از نظر فرهنگی (به‌ویژه در خانواده) در باب ازدواج غیرسنتی (از طریق آشنایی دوفره) در مسیر انتخاب احساس مانع می‌کنه: مثلاً در مورد ازدواج، من ازدواج سنتی را دوست ندارم، دوست دارم با یک نفر آشنا شوم، بعد ازدواج کنم. اما خوب صد درصد خانواده‌هام مخالف‌اند با همچین چیزی، توی جامعه کم‌وبیش جا افتاده، ولی مردم اطرافم، فامیل‌هایم، اصلاً همچین چیزی را نمی‌پسندن».

سبک زندگی جوانان در مواجهه با مداخلات و فشارهای گسترده بیرونی قرار دارد که امکان برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری فردی را محدود می‌کند. این شرایط به‌ویژه در بستر تعارضات پیچیده‌ای شکل می‌گیرد که ریشه در کشمکش میان سنت و مدرنیته دارد؛ از یک سو، جامعه سنتی با ارزش‌ها و انتظارات تثبیت‌شده‌اش و از سوی دیگر، سبک زندگی مدرن که تأکید بر آزادی و فردگرایی دارد، در تعارض مستقیم با یکدیگر قرار دارند. افزون‌براین، جوانان درگیر تضادی عمیق میان خواسته‌های فردگرایانه و ارزش‌های خانواده هستند که به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی هویت و رفتار آن‌ها ایفا می‌کند. هم‌چنین، تقابل میان ارزش‌های مدرن و باورهای دینی مزید بر علت شده و فضای هژمونیک پُرتنش ایجاد

می‌کند که نه تنها توانایی انتخاب و اختیار جوانان را محدود می‌سازد، بلکه سردرگمی و احساس سرگیجه آن‌ها در مواجهه با گزینه‌ها و مسیرهای زندگی را افزایش می‌دهد. چنین فضایی، به جای تسهیل رشد و خودمختاری، موانع جدی در مسیر کنشگری آزاد و تحقق فردی جوانان به وجود می‌آورد.

مونتاز زنانه بدن

زیباسازی بدن و بدن‌نمایی یکی از ارزش‌های عمده اجتماعی نزد جوانان و نیز بخش عمده خانواده‌های آنان محسوب می‌شود. به‌زعم گیدنز در دوره مدرن «خود» هویت منفعلانه ندارد و به‌منزله تصویری بازتابی از خویشتن است که فرد مسئولیت آن را بر عهده دارد. حقیقت وجود ما همانی نیست که هستیم، بلکه چیزی است که از خویشتن می‌سازیم و از نظر گیدنز این بازتابندگی خود تا محدوده بدن ما نیز امتداد می‌یابد و در اینجا بدن جزئی از یک نظام کنشی است و نه صرفاً یک شیء منفعل (گیدنز، ۱۳۹۴: ۱۱۴). پاسخ مصاحبه‌شوندگان زن حاکی از آن است که آن‌ها توجه زیادی به بدن و جراحی‌های زیبایی از خود بروز داده و به نحوی می‌خواهند بیشتر مورد توجه قرار بگیرند.

«اگر به خود برسیم بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرم، دوست دارم امروزی (مدرن) باشم، آرایش برای خانم‌ها لازمه، چون اعتماد به نفسمان را بالا می‌برد، هر وقت آرایش شده خود را جلو آینه می‌بینم، احساس می‌کنم یه کسی دیگه‌ای هستم» (زن، ۲۲ ساله، مجرد).

«انسان‌ها همه زیبایی را دوست دارند. قطعاً اون کسی هم که به عمل‌های زیبایی متوسل می‌شود یه جور احساس نیاز می‌کنه، دوست داره که دیده بشه و دیگران او را تمجید و تحسین کنند. برای این‌که آینده خوبی داشته باشی، باید به خود برسی، تو این دور و زمانه اگر بخوای ازدواج موفق داشته باشی، باید امروزی باشی» (زن، ۲۰ ساله، مجرد).

«در دنیای امروز زنان به پوست و زیبایی صورت اهمیت زیادی قائل‌اند، خوب دید جامعه تغییر کرده است. دنیای مصرف با این همه محصولات آرایشی و بهداشتی در کنار تبلیغات زیاد باعث شده استفاده از این محصولات افزایش پیدا کند، من افرادی را می‌شناسم که حاضرند هزینه بالایی را برای این کرم‌های پوستی بپردازند و معتقدند که معجزه می‌کند» (زن، ۲۸ ساله، مجرد).

امروزه بدن، به‌ویژه بدن زن، به اسطوره‌ای اخلاقی در مصرف تبدیل شده و سرمایه‌داری

توجه ویژه‌ای به آن دارد. از طریق تبلیغات و کالاهای مختلف، زنان به تدریج بدن خود را به عنوان سرمایه‌ای ارزشمند می‌بینند و این سیاست جهانی آن‌ها را به بازسازی بدنشان واداشته است. در چارچوب فردی شدن معاصر، فردی شدن حس‌ها هم‌زمان با فردی شدن بدن رُخ می‌دهد؛ به‌گونه‌ای که افراد با تغییر بدن خود تلاش می‌کنند هویت و وجودشان را دگرگون کنند. بدن دیگر یک تجسم ثابت از «خود» نیست، بلکه یک ساختار شخصی، گذرا و قابل تغییر بر اساس تمایلات فردی است (لو برتون، ۱۳۹۶: ۱۲۵).

نمای ظاهری بدن مشتمل بر همه ویژگی‌های سطحی پیکر ما است - از جمله طرز پوشش و آرایش - که برای خود شخص و برای افراد دیگر قابل رؤیت است و به‌طور معمول آن‌ها را به عنوان نشانه‌هایی برای تفسیر کنش‌ها به کار می‌گیرند. کردار مشخص‌کننده آن است که فرد از نمای ظاهری خود چگونه در فعالیت‌های روزمره استفاده می‌کند: منظور آن است که در ارتباط با قراردادهای ساختاری زندگی روزانه بدن را چگونه بسیج می‌کنیم. شهوانیت بدن ارتباط می‌یابد با آمادگی و تمایل جسمانی در مواجهه با لذت‌ها و دردها. و سرانجام می‌رسیم به رژیم‌هایی که بدن را به پیروی از آن‌ها وامی‌داریم (گیدنز، ۱۳۹۴: ۱۴۴).

در سبک زندگی جوانان، بدن دیگر صرفاً یک موجودیت ثابت و منفعل نیست، بلکه بخشی از هویت فردی است که فرد مسئول بازسازی و مدیریت آن است. به‌ویژه در میان زنان جوان، توجه به زیبایی و مراقبت از بدن نقش مهمی در شکل‌دهی تصویر مطلوب از خود و افزایش اعتماد به نفس دارد. استفاده از آرایش و جراحی‌های زیبایی به عنوان ابزارهایی برای بازتعریف هویت، بیان‌گر تمایل به انطباق با معیارهای مدرن زیبایی و جلب توجه در جامعه است. بدن به عنوان سرمایه‌ای اجتماعی و فرهنگی مطرح می‌شود که افراد برای موفقیت در عرصه‌های مختلف زندگی، از جمله روابط اجتماعی و ازدواج، ناچار به سرمایه‌گذاری و بازسازی آن هستند.

در این روند، بدن از یک ساختار ثابت به پدیده‌ای قابل تغییر تبدیل شده که فرد بر اساس تمایلات و خواسته‌های شخصی آن را شکل می‌دهد. نمای ظاهری بدن به عنوان زبانی غیرکلامی در تعاملات روزمره، نقش مهمی در انتقال پیام‌های هویتی و اجتماعی دارد. همچنین، رابطه بدن با تمایلات جسمانی و تجربه‌های لذت و درد، مراقبت از بدن را به فرایندی پیچیده و چندبُعدی تبدیل می‌کند. درنهایت، بازسازی و مراقبت از بدن بخشی از فرایند گسترده‌تر خودسازی و تعریف مجدد هویت در بستر تحولات فرهنگی و اجتماعی معاصر است.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

با تغییرات کلی، مصادف با شکل‌گیری سرمایه‌داری نوین و جریان مدرن که در قرن حاضر به وجود آمده است، ساختار زندگی سنتی به سرعت در هم شکسته شد. درهم‌ریزی هویت سنتی، فرصت‌های زندگی گسترده، شرایط زندگی جدید و آشفتگی‌های ناشی از آن به موضوعی چالش‌برانگیز درآمده است. ما در این پژوهش در چارچوب نظریه سیاست زندگی گیدنز با اتکا به روش تحلیل روایت به بررسی انتخاب‌ها و تناقض‌های ارزشی که جوانان در بافت زندگی روزمره با آن روبه‌رو هستند پرداختیم. این مقاله نسبت به تحقیقات پیشین، با تمرکز بر تجربه‌های عینی و فرایندهای فردی جوانان در مواجهه با ارزش‌ها و انتخاب‌هایشان، به بررسی عمیق‌تری از نحوه تصمیم‌گیری و بازتعریف ارزش‌ها می‌پردازد.

در تحقیقات پیشین عمدتاً تمرکز بر تحلیل وضعیت ارزش‌ها و تحولات آن‌ها در نسل‌های مختلف بوده است و به‌ویژه به بررسی تأثیر تغییر نسل بر دگرگونی ارزش‌ها پرداخته شده است. با این حال، این مطالعات کم‌تر به پرسش اساسی و کلیدی پرداخته‌اند که جوانان امروز چگونه نسبت به زندگی، انتخاب‌ها، اصول اخلاقی و ارزش‌های شخصی خود تصمیم‌گیری می‌کنند و فرایند شکل‌گیری این نگرش‌ها در شرایط معاصر چگونه است. به بیان دیگر، پژوهش‌های گذشته بیشتر به تحلیل کلی تغییرات ارزش‌ها در بستر تاریخی و نسلی پرداخته‌اند، اما به‌طور عمیق به تجربه زیستی و کنش‌های فردی جوانان در مواجهه با این ارزش‌ها و نحوه تأثیرگذاری آن‌ها بر هویت و سبک زندگی جوانان کم‌تر توجه کرده‌اند. این فاصله نظری، زمینه‌ای مهم برای پژوهش حاضر فراهم می‌آورد تا با رویکردی متمرکز بر تجربه‌های عینی و فردی جوانان، روند تصمیم‌گیری و بازتعریف ارزش‌ها در زندگی آنان را واکاوی نماید. بنابراین، هدف مطالعه حاضر این بود که درک کند جوانان ۲۰ تا ۳۲ سال سنندج چه روایتی از سیاست زندگی روزمره خود دارند و چه بسترها و شرایطی در تجربه آنان نقش دارد.

بر همین اساس در رابطه با پرسش «روایت خود از مفهوم زندگی را بیان کنید؟»، بر اساس یافته‌های پژوهش سه مضمون برجسته شد. الف) زندگی به عنوان اجبار، ب) حیات اجتماعی مکانیکی و ج) ایدئولوژی انتظار. با توجه به نتایج پژوهش، ایده کلی در باب روایت زندگی از سوی جوانان معطوف به مجموعه‌ای از تناقضات است. از یک طرف زندگی به عنوان آرمانی ذهنی ارزش زیادی برای فرد دارد و فی‌نفسه ارزشمند است و از سوی دیگر به دلیل ساختارهای مسلط، زندگی روزمره فاقد احساس معنادار بودن، تکراری، جبرگرایانه روایت شده است. در این میانه ایدئولوژی‌ای ذهنی حضور دارد که آن را ایدئولوژی انتظار نامیده‌ایم، بدین معنی که افراد و

به گونه‌ای مکرر منتظر هستند که زندگی را آغاز کنند، انگار که هم اکنون و هم در گذشته و حال مشغول زندگی نبوده‌اند، زندگی چیزی است مربوط به آینده.

در رابطه با پرسش «در زندگی شخصی با چه محدودیت‌هایی روبه‌رو هستید؟» نتایج پژوهش نشان داد که جوانان دارای محدودیت‌های درونی و بیرونی هستند که در این میان سهم بیشتر به محدودیت‌های بیرونی تعلق می‌گیرد. در حالی که در جامعه، فرد هنوز در یک ساختار نیمه سنتی زندگی می‌کند و تکنولوژی دنیای مدرن هم به جامعه رُسوخ کرده، اما چون فاقد پیش زمینه فرهنگی در جامعه است نمی‌تواند به وجود آورنده چندانگانی انتخاب‌هایی باشد که فرد در جوامع جدید با آن روبه‌روست. به نظر می‌رسد در جامعه ما افراد با آن که اظهار می‌دارند از سنت‌های خود فاصله گرفته‌اند و به گونه‌هایی خود را مدرن نشان می‌دهند، اما کماکان ارزش‌های سنتی برای افراد همچنان معنی دار است و در واقع فرد میان این دوگانگی سنتی و مدرن گرفتار شده است. ایده اصلی در این باره معطوف به حیات متناقض زندگی اجتماعی و مدرنیته است؛ مجموعه‌ای گسترده از فشارها و محدودیت‌های بیرونی همچنان به دلایل مختلف حضوری تأثیرگذار دارند و از طرف دیگر همه امکانات ذهنی را دارند، اما به لحاظ عینی ناتوان از بازاندیشی هستند.

در رابطه با سؤال «در زندگی شخصی رابطه خود با دیگری را چگونه ارزیابی می‌کنید؟» مضمون غیاب عینی حوزه خصوصی و تمنای ذهنی آن را برجسته کردیم. غیاب گسترده حوزه خصوصی و کاستی‌های موجود در آن، در کنار نوعی زندگی درونی‌رها از محدودیت‌ها و کنترل‌های بیرونی، سبب شده است که حوزه خصوصی به تمنایی ذهنی بدل شود؛ تمنایی که نه در فضای واقعی، بلکه در فضای مجازی بر ساخته می‌شود و با تصور رهایی از کنترل‌های بیرونی همراه است.

در رابطه با پرسش «در زندگی خود با چه تناقضات و تعارضات ارزشی و اخلاقی روبه‌رو هستید؟» مضمون مخمضه تعارضات ارزشی و اخلاقی را استخراج کردیم. در این رابطه نتایج پژوهش نشان داد که روایت جوانان معطوف به گشودن برخی از گره‌هاست که با آن و در آن و به رغم آن زندگی می‌کنند. ایده اصلی در این رابطه آن است که جوانان به رغم متکثر شدن و چندانگانی‌های کنش متقابل، هنوز در شکل خانوادگی و پیوندهای خونی شکلی از یکپارچگی را برای خود حفظ کرده‌اند و تعهدهای سنتی دینی و قومی در کنار زندگی خانوادگی همچنان وجود دارد. در همین رابطه روایت افراد در سطح کلان و تأثیرگذار زندگی معطوف به تجربه خلع‌ید است، اما در سطح خرد زندگی روزمره (حوزه کنش متقابل) می‌توانند مدعی تصاحب باشند. در کل به این نتیجه رسیدیم که خودآیینی‌ای وجود ندارد، خودکنترلی زیر سایه اقتدارها و مرجع‌های بیرونی است و به تبع شخصیت طلبی نیز به آرمانی فردی بدل شده است.

در رابطه با پرسش «برنامه‌ریزی زندگی جوانان» بر اساس نتایج پژوهش دو مضمون برنامه برای سبک زندگی و مونتاژ بدن زنانه را استخراج کردیم. که به‌طورکلی برنامه‌ریزی برای سبک زندگی در چارچوب مصرف‌گرایی صورت می‌گیرد، چه مهارت‌ها، فراغت‌ها، سبک‌های مربوط به شیوه زندگی. به نظر می‌رسد در جامعه ما تسلط ساختارهای کلان بر زندگی، فضای پُرتنش و متناقضی را رقم زده است، تناقض میان جامعه سنتی و سبک زندگی مدرن، تناقض میان اهمیت فردگرایی و ارزش‌های خانواده و تناقض میان ارزش‌های مدرن زندگی با ارزش‌های دینی و مذهبی فرد که این شرایط قدرت انتخاب را از فرد سلب می‌کند.

اما مضمون مونتاژ زنانه بدن حاکی از این است که مردان در جامعه ما کم‌تر از زنان به موضوع بدن اهمیت می‌دهند. شاید به دلیل آن‌که مردان در جامعه ما از نقش‌های سنتی خود جدا نشده‌اند و توجه به بدن در مردان صرفاً در حد لباس و سلیق پوششی است و مردان در جامعه ما میانه‌ای با سبک‌های مدرن آرایشی بدن ندارند. اما در مورد زنان وضعیت به شدت متفاوت است. در جامعه ما زنان امکان حضور در سایر عرصه‌های اجتماعی را برای خود نمی‌بینند، بنابراین توجه به بدن روبه‌افزایش است. در اینجا کثرت انتخاب برای زنان وجود ندارد و زنان در فضای گفتمان جنسی قضاوت و دیده می‌شود. قرارگرفتن در این شرایط فضای متناقضی را به وجود می‌آورد که قدرت انتخاب را از آنان سلب می‌کند و به ناچار خود به ابزاری در جهت بازتولید این شرایط بدل می‌شود.

در این شرایط، شکل دادن به زندگی بیشتر به پیروی از گفتمان مصرف‌گرایی و گفتمان‌های مخالف خوان محدود شده است. بنابراین، «سیاست زندگی» به معنای گیدنز، دیگر سیاست تصمیم‌گیری نیست، بلکه توانایی زیستن در میان تضاد فشارهای واقعی و انتظارات ذهنی است. این وضعیت خاص جامعه کردستان را نیز بازتاب می‌دهد؛ جایی که سرمایه‌های ذهنی افراد تحت تأثیر آموزش و شبکه‌های اجتماعی افزایش یافته، اما محدودیت‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی انتخاب‌های واقعی را محدود کرده است. مسئله اصلی، نه انتخاب‌های فردی، بلکه نحوه تعریف و تفسیر افراد از وضعیت ذهنی و عینی زندگی‌شان است. در این چارچوب، سیاست زندگی به معنای تحمل فشارها و تلاش برای زیستن در این محاصره است. آنچه برای جوانان در کردستان اتفاق افتاده است تحولات فرهنگی قابل توجهی است؛ اما این تحولات بدون فراهم شدن زمینه‌های لازم برای بازاندیشی و بازتعریف زندگی صورت گرفته‌اند. اگرچه جریان‌های اطلاعاتی و گسترش رسانه‌ها به‌طور گسترده‌ای رُخ داده، اما به دلیل فقدان شناسایی و پذیرش رسمی این تغییرات، سرخوردگی‌های ذهنی و عینی در میان جوانان شکل

گرفته است. در این بستر، گفتمان‌های مصرف‌گرایی و انواع گفتمان‌های مخالف‌خوان به بخشی از فرضیه «انتخاب نامرئی» تبدیل شده‌اند که به‌طور مداوم در حال ظهور و تأثیرگذاری بر سیاست زندگی جوانان هستند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از شرکت‌کنندگان در پژوهش که در مراحل مختلف تحقیق ما را یاری کرده‌اند، صمیمانه تشکر می‌کنیم.

منابع مالی

این مقاله به‌صورت مستقل نوشته شده و برای نوشتن آن، از هیچ سازمانی حمایت مالی دریافت نشده است.

تعارض منافع

نویسندگان تأیید می‌کنند که هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند.

منابع

- آقاجان‌زاده، هادی (۱۴۰۰). مطالعات فرهنگی در ایران: هم‌آیندی‌های یک سیاست دانش. تهران: گام‌نو.
- آزادارمکی، تقی (۱۳۸۶). فرایند تغییر نسلی: بررسی فراتحلیلی در ایران. فصلنامه جوانان و مناسبات نسلی، ۴۱، ۱-۶۸.
- آزادارمکی، تقی و غفاری، غلامرضا (۱۳۹۲). جامعه‌شناسی نسلی در ایران. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. ترجمه مریم وتر. تهران: کویر.
- بارکر، کریس (۱۳۹۱). مطالعات فرهنگی (نظریه و عملکرد). ترجمه مهدی فرجی و نفیسه حمیدی. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- برمن، مارشال (۱۳۹۲). تجربه مدرنیته. ترجمه مراد فرهادپور. تهران: طرح نو.
- بک، اولریش (۱۴۰۲). جامعه مخاطره: به‌سوی مدرنیته‌ای نوین. ترجمه مهدی فرهمندنژاد و رضا فاضل. تهران: ثالث.
- بودریار، ژان (۱۳۸۱). در سایه اکثریت‌های خاموش. ترجمه پیام یزدان‌جو. تهران: مرکز.
- تاجبخش، غلامرضا و گودرزی، فرشاد (۱۴۰۱). مدل‌سازی معادله ساختاری تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت جوانان استان آذربایجان غربی. پژوهش‌های ارتباطی، ۲۹ (۱۱۰)، ۱۳۱-۱۵۷.
- ذکایی، محمدسعید (۱۴۰۱). ارزش‌ها و سبک‌های زندگی جوانان ایرانی در نیم قرن اخیر: تداوم‌ها و گسست‌ها. فصلنامه علوم اجتماعی، ۳۰ (۹۹)، ۴۷-۸۸.
- ریتزر، جرج (۱۳۸۴). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: علمی.

- شفرز، برنهارد (۱۳۸۳). مبانی جامعه‌شناسی جوانان. ترجمه کرامت‌الله راسخ. تهران: نی.
- شیرکرمی، جواد؛ شریفی‌دروازه، مرضیه و خدادادی، قاسم (۱۳۹۷). جامعه ایرانی و چالش‌های سبک زندگی جدید. دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۱(۱)، ۴۵-۶۱.
- عباسی‌مقدم، حمیدرضا؛ اسماعیلی، محمدرضا و زرگر، طیب‌السادات (۱۴۰۰). ارتباط مدل سبک زندگی، سواد رسانه‌ای و هویت اجتماعی در سازمان‌های ورزشی کشور. مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۲۰(۵۲)، ۲۹-۴۰.
- فرانس، الن (۱۳۹۶). فهم جوانی در مدرنیته متأخر. ترجمه مصطفی درویشی. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- غفاری، غلامرضا و تمیزی‌فر، ریحانه (۱۳۹۰). روند تغییرات ارزشی جامعه ایران: تبیین نسلی تغییرات ارزشی شهروندان تهرانی. پژوهشنامه جامعه‌شناسی جوانان، ۱(۲)، ۲-۲۰.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷). جهان رها شده. ترجمه علی‌اصغر سعیدی و یوسف حاجی‌عبدالوهاب. تهران: علم و ادب.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷). فراسوی چپ و راست. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: علمی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۳). چشم‌اندازهای جهانی. ترجمه محمدرضا جلالی‌پور. تهران: طرح نو.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۴). تجدد و تشخیص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید. ترجمه ناصر موفقیان. تهران: نی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۴). پیامدهای مدرنیت. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: مرکز.
- لوبروتون، داوید (۱۳۹۶). جامعه‌شناسی بدن. ترجمه ناصر فکوهی. تهران: ثالث.
- هیفی، برایان (۱۳۹۶). مدرنیته متأخر و تغییر اجتماعی. ترجمه یعقوب احمدی و پرویز سبحانی. تهران: کویر.

- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405.
- Bruner, M. Balish, S. Forrest, C. Brow, S. (2017). "Ties That Bond: Youth Sport as a vehicle for Social Identity and Positive Youth Development". *Journal Research Quarterly for Exercise and Sport*, DOI: 10.1080/02701367.2017.1296100.
- Nikezic, A. Trajkovic, J. Milovanovic, A. (2021). "Future Housing Identities: Designing in line with the contemporary sustainable urban Life style". *Journal Buildings*, 11(18), 1-23. DOI.org/10.3390/buildings 11010018.
- Preat, S. Aelst, P. Erkel, P. Veeken, & S. Martens, D. (2021). "Predictive modeling to study life style politics with Facebook like". *Journal EPJ Data Science*, 10(50), 1-25.

References in Persian

- Abbasi-Moghadam, H. R., Esmacili, M. R., & Zargar, T. S. (2021). The relationship between lifestyle model, media literacy, and social identity in sports organizations of the country. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 20(52), 29-

40. [in Persian]
- Aghajanzadeh, H. (2021). Cultural studies in Iran: The conjunctions of a knowledge politics. Tehran: Game No Publishing. [in Persian]
- Azad Armaki, T. (2007). The process of generational change: A meta-analytical study in Iran. Quarterly of Youth and Generational Relations, 1(1), 41-68. [in Persian]
- Azad Armaki, T., & Ghaffari, G. R. (2013). Generational sociology in Iran. Tehran: Jihad-e Daneshgahi Publishing. [in Persian]
- Barker, C. (2012). Cultural studies: Theory and practice (M. Faraji & N. Hamidi, Trans.). Tehran: Institute for Social and Cultural Studies. [in Persian]
- Baudrillard, J. (2002). In the shadow of the silent majorities (P. Yazdanjoo, Trans.). Tehran: Markaz Publishing. [in Persian]
- Beck, U. (2023). Risk society: Towards a new modernity (M. Farahmandnejad & R. Fazel, Trans.). Tehran: Sales Publishing. [in Persian]
- Berman, M. (2013). All that is solid melts into air: The experience of modernity (M. Farhadpour, Trans.). Tehran: Tarh-e No Publishing. [in Persian]
- France, A. (2017). Understanding youth in late modernity (M. Darvishi, Trans.). Tehran: Research Center for Culture, Arts and Communication. [in Persian]
- Ghaffari, G. R., & Tamizifar, R. (2011). The trend of value changes in Iranian society: A generational explanation of value changes among citizens of Tehran. Journal of Youth Sociology, 1(2), 2-2. [in Persian]
- Giddens, A. (2008). Beyond left and right (M. Solasi, Trans.). Tehran: Elmi Publishing. [in Persian]
- Giddens, A. (2014). Global perspectives (M. R. Jalaeipour, Trans.). Tehran: Tarh-e No Publishing. [in Persian]
- Giddens, A. (2015). Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age (N. Movafaghian, Trans.). Tehran: Ney Publishing. [in Persian]
- Giddens, A. (2008). Runaway world (A. A. Saeidi & Y. Haji Abdolvahhab, Trans.). Tehran: Elm va Adab Publishing. [in Persian]
- Giddens, A. (2015). The consequences of modernity (M. Solasi, Trans.). Tehran: Nashr-e Markaz. [in Persian]
- Heaphy, B. (2017). Late modernity and social change (Y. Ahmadi & P. Sobhani, Trans.). Tehran: Kavir Publishing. [in Persian]
- Inglehart, R. (1994). Culture shift in advanced industrial society (M. Vetr, Trans.). Tehran: Kavir Publishing. [in Persian]
- Le Breton, D. (2017). The sociology of the body (N. Fakouhi, Trans.). Tehran: Sales Publishing. [in Persian]
- Ritzer, G. (2005). Sociological theory in the contemporary era (M. Solasi,

- Trans.). Tehran: Elmi Publishing. [in Persian]
- Schäfers, B. (2004). Introduction to the sociology of youth (K. Rasekh, Trans.). Tehran: Ney Publishing. [in Persian]
 - Shirkarami, J., Sharifi Darvazeh, M., & Khodadadi, Q. (2018). Iranian society and the challenges of new lifestyle. *New Achievements in Humanities Studies*, 1(1), 45-61. [in Persian]
 - Tajbakhsh, G. R., & Goodarzi, F. (2022). Structural equation modeling of the effect of virtual social networks on the identity of youth in West Azerbaijan province. *Communication Research*, 29(110), 131-157. [in Persian]
 - Zokaei, M. S. (2022). Values and lifestyles of Iranian youth in the last half-century: Continuities and ruptures. *Social Sciences Quarterly*, 30(99), 47-88. [in Persian]